

श्री साईजीका

श्री बाबा दरदिवशी स्वतः माधुकरी मागत

D. D. NEROLY

जून

६० पैसे

१९७६

अनुक्रमणिका

१) संपादकीय	- संत श्री गाडगे महाराज,
- कै. द. दि. परचुरे यांना
आदरांजली
२) गाढी-भेटो - श्री. काटे महाराज	- श्री. सुर्यकांत गर्जे,
३) तुमचे साईबाबाविषयी सामान्यज्ञान	- श्री. माधव गोरे
४) माझी श्रद्धास्थाने	- डॉ. के. भ. गव्हाणकर.
५) युगावतारी श्रीसाईबाबा	- श्री. चंद्रकांत सामंत
६) अजानबाहू श्रीसाई	- डॉ. अनिल जायस्वाल
७) साईबाबा आणि माझी एम. ए.	- कु. पुष्पलता मोहरे
८) तयांस पूर्ण अंतर्ज्ञान	- श्री. विलास शं. वैद्य
९) ब्रम्हीभूत सच्चिदानंद स्वामी
महाराज	- श्री. गणेश विष्णू कवित्कर
१०) वाचकांचा पत्रव्यवहार.	- -
११) त्रैमूर्ती श्रीसाई	- श्री. गणपत गोविंद सामंत
१२) ग्रंथभेट	- श्रीसाईनंद
१३) शिरडीवृत्त	- श्रीराम नवमी उत्सव-कार्यक्रम
१४) पसायदान	- श्री. सदाशिव विठ्ठल गर्डे
१५) साईमहती	- श्री. रमेश डी. चव्हाण
१६) प्रणाम	- श्री. गं. रा. भट
१७) मागणे लई नाही	- श्री. शंकर इमानदार
१८) पाऊले वळली शिरडीला	- श्री. गजानन मो. दर्णे
१९) ध्यानसाईचे सुंदर	- श्री. ह. भ. सावंत
२०) श्रीसाई दरबार	- श्री. दत्ताराम मोरे
२१) दीनानाथ दयाके सागर	- श्री. राधाकृष्ण गुप्ता 'चित्तन'

जग लवावे सत्पथी । हेवि साईलीलेची कृति ॥

श्री सा ई वा क्सु धा

'मरा मरा' उलटे म्हणतां
राम प्रकटला जिह्वेवरता ।
जन्मा आधीच अवतार चरिता ।
जाहला लिहिता रामाचे ॥१८३॥
रामनामों पतित पावन ।
रामनामों लाभ गहन ।
रामनामों अभेद भजन ।
ब्रम्हसंपन्न था नामों ॥१८४॥
रामनामाच्या आवर्तने ।
उठेल जन्ममरणांचे धरणें ।
एका रामनामाचिया स्मरणें ।
घोटिपुणे हे लाभ ॥१८५॥
जेथे रामनामाचे गर्जन ।
फिरे तेथे विष्णूचे सुदर्शन ।
करी कोटी विघ्नांचे निर्दळण ।
दीनसंरक्षण नाम हे ॥१८६॥
साईस उपदेशा न स्थळ ।
नलगे समय काळबेळ ।
बसतां उठतां चालतां निखळ
सहजचि सकळ उपदेश ॥१८७॥
श्रीसाईसच्चरित् अध्याय १९ वा

श्रीसाईलीला

[श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडीचे
अधिकृत मासिक]

वर्ष ५५ वे] जून ७६ [अंक ३

: संपादक :

श्री. का. सी. पाठक,
रिसिन्हेर श्रीसाईबाबा संस्थान, शिर्डी

: कार्यकारी संपादक :

- डॉ. श्री. दि. परचुरे, (इंग्रजी आवृत्ती)
- श्री. सदानंद चेंदवणकर (मराठी ,,)

वार्षिक वर्गणी रु. ६-०० (ट. ख. सह)
किरकोळ अंक ६० पैसे फक्त.

: कार्यालय :

"साईनिकेतन", फ्लॉट नं. ८०४-बी,
डॉ. आंबेडकर पथ, दादर, मुंबई १४.

पिन : ४०००१४

दूरध्वनी : ४४ ३३ ३१

संपादकीय

महाराष्ट्राचे आधुनिक तुकाराम संत श्रीगाडगे महाराज यांना जन्मून यंदा शंभर वर्षे पूर्ण होत आहेत. शासकीय पातळीवरून या थोर संताचे पुष्प स्मरण करण्यात येत आहे ही समाधानाची गोष्ट आहे. या निमित्त्याने संत गाडगे महाराज प्रतिष्ठानची पण स्थापना करण्यात येत आहे ही खरोखरीच उल्लेखनीय अशी घटना आहे.

आपला भारत ही देवभूमी आहे. आमच्या महाराष्ट्रात संत परंपरा फार पूर्वापार चालत आलेली आहे. दिडशे वर्षांच्या गुलामगिरीतून भारत स्वतंत्र झाला खरा, पण त्याला कारण गोऱ्या सरकारचा उदारपणा नव्हे तर भारतीयांनी केलेल्या स्वातंत्र्य युद्धाचे ते एक गोड फळ आहे व त्याप्रित्यर्थ असंख्य देशभक्तांना आपल्या प्राणाचे बलिदान करावे लागलेले आहे. ज्या महाभागानी वेळोवेळी झालेल्या स्वातंत्र्य संग्रामात, यज्ञात आपल्या सर्वस्वाची आहुती दिली त्या थोर देशभक्तांना आपण कधीच विसरणार नाही. परंतु या देशभक्तांना ज्यांनी सतत शुद्ध रक्ताचा पुरवठा केला त्या संतांची आठवण आपण देशभक्तांच्या बरोबरीनेच ठेवली पाहिजे. कारण त्यांनीच धर्म व देश यांची आठवण विसरलेल्या गुलाम भारतीयाना आपल्या अमृतवाणीने देऊन जागे केले व बहुजन समाजात विलक्षण क्रांती करून समाजावर अनंत उपकार केले आहेत. अशाच प्रकारची अपूर्व कामगिरी वजावून साऱ्या महाराष्ट्रीय जनतेला स्फूर्ति देऊन आकर्षित करणारे जे एक वयोवृद्ध संत होऊन गेले तेच आपले गाडगे महाराज होत.

गाडगे महाराजांचे खरेखुरे नाव होते डेबुजी. वऱ्हाडातील अमरावती तालुक्यातील कोते गावी डेबुजीचा जन्म इ. स. १८७६ साली झाला. त्यांच्या वडिलांचे नाव झिंगाराजा व आईचे नाव सखुबाई. डेबुजीच्या वयाच्या आठव्या वर्षी झिंगाराजाने परलोकगमन केले. त्यामुळे त्याच्या आईने मूर्तिजापूर तालुक्यातील दापुर या आपल्या माहेर असलेल्या गावी आपले घर हलविले. याच गावी किशोर डेबुजी खेळला, रमला व लहानाचा मोठा झाला. आपल्या भावी कार्याचा श्रीगणेशा त्यांनी तथेच सुरू केला. गुराढोरावर लहानग्या डेबुजीचे भारी प्रेम. येथे तो गुरेढोरे वळवीत असे. गाईबैलांची निगा, त्यांच्यासाठी दाणा वरण पाणी, त्यांच्या रहात्या जागेची सफाई इत्यादी कामे मोठ्या हौसेने डेबुजी करीत असे. त्याकरिता तो रोज पहाटे उठत असे. याचवेळी त्याची मामी कौंतिकाबाई पण वळण कांडणासाठी उठावची. ती जात्यावर जी गाणी गुणगुणत असे ती सहाजिकच गोठा साफ करित असलेल्या डेबुजीच्या कामावर पडत व अर्थातच सारा दिवसभर ती गाणी गुणगुण्याचा नाद त्यास लागला. नदीकाठी गुरेढोरे घेऊन गेले की आपल्या बरोबरीच्या गुराख्यांना, सोबत्यांना जमवून ही गाणी

संपादकीय

-संत श्रीगाडगे महाराजांचे पुण्यस्मरण-

म्हणण्याचा त्याचा भजनी कार्यक्रम होऊ लागला. जन्मतःच त्याचा आवाज भरदार असल्याने इतर गुराखी पण जमा होऊन त्याला एक सुराने साथ देत व प्रसंगी रिकाम्या घासलेटच्या डब्याचा तबल्यासारखा व दगडांचा टाळासारखा वापर होई; व त्याच्या त्या कीर्तनात ते समरस होत. या भजनी कार्यक्रमाची समाप्ती गावानून भिक्षा मागून आणलेल्या अन्नप्रसादाने होत असे. अशा प्रकारे हा भजन कार्यक्रम डेबुजीचा जो सुरू झाला तो अगदी त्यांच्या आयुष्याच्या अखेरपर्यंत.

डेबुजीचे लग्न त्याच्या बयाच्या सोळाव्या वर्षी म्हणजे १८९२ साली कमालपूरच्या धनाजी पाटलाची कन्या कुंताबाई हिजबरोधर झाले व तिच्या पासून त्यांना एक मुलगी झाली. तिचे नाव अलका. अलकाच्या बारशाच्यावेळी डेबुजींनी इतर शिरस्त्याप्रमाणे दारू व मटणाचे जेवण गावास न देता बुंदीच्या लाडवांचे जेवण देऊन साऱ्याच निमंत्रिताना चाट केले, व पूर्वापार चालत आलेल्या गावच्या अंधरूढीना असा एकदम फाटा दिला.

अलकाच्या जन्मानंतर सुमारे आठ-नऊ वर्षांची गोष्ट तेथील आपल्या शेतात काम करीत असताना डेबुजीला एक धिप्पाड व बळकट शरीरयष्टीची गर्द दाढीभिक्षा व जटा वाढविलेली चमकदार अंगकांतीची एक चिचित्र व्यक्ती दिसली. लंगोटी खेरीज त्या व्यक्तीच्या अंगावर काहीच वस्त्र नव्हते. आधीच साधुसंतांच्याबद्दल आदरणीयता बाळगणाऱ्या डेबुजीने त्या व्यक्तिला पहाताच साष्टांग नमस्कार घातला. उठताच त्या दोघांची दृष्टादृष्ट झाली. दापुरीच्या त्या पूर्णा नदीच्या काठी त्या दोघांनी एकत्र भोजन पण केले. परंतु ती भेटलेली व्यक्ती कोण, कुठली, कुठून आली व अखेरीस कुठे गेली याचा धांगपत्ता गाडगेबाबांना आपल्या हयातीत काही झाला नाही. आश्चर्याची गोष्ट अशी की, या घटनेनंतर मात्र डेबुजींच्या रहाणीत व वृत्तीत एकदम फरक पडला. नित्याची कामे त्याच्या हातून पार पडेनात व सारा दिवस गूढ चिंतनात व्यग्र असल्याचे आढळून आले.

त्यानंतर बाबा दापुरोडून तीन मैलावर असलेल्या ऋणमोचन गावी भरलेल्या एका जत्रेस सहकुटुंब गेले होते. या यात्रेहून परतल्यावर तर त्यांची गूढ चिंतनावस्था अधिकच दिसू लागली आणि अखेरीस १९०५ च्या फेब्रुवारीच्या पहिल्याच दिवशी भल्या पहाटे त्यांनी साऱ्या कुटुंबाचे निद्रीस्त अवस्थेत दर्शन घेऊन संसार त्याग केला.

१९०५ ते १९१२ पर्यंत ते साधकावस्थेत होते. या काळात त्यांनी षड-रिपुवर विजय मिळविला. त्यांच्या अंगावरच्या कपड्यांच्या या काळात चिंध्या चिंध्या झाल्या होत्या व त्या तशा अवस्थेत फिरताना लोक त्यांना चिंध्या

महाराज म्हणून ओळखू लागले. गोकर्ण महाबळेश्वरकडे तर गाडगे महाराज म्हणजे चिंध्या महाराजच असे ऐकीवात येऊ लागले. बाबा एका हातरीवर बसून भजन-कीर्तन करीत म्हणून नागपूरकडील लोक त्यांना 'चापरे बुवा' या नावाने संबोधित. कोंकणात त्यांची वस्त्रे गोवड्यांची असत म्हणून तिकडे त्यांना 'गोवडे महाराज' या नावाने लोक ओळखीत. सातारा जिल्ह्यात त्यांना लोटेके महाराज तर वऱ्हाडात ते डेबुजी बाबा या नावाने साऱ्यांच्याच परिचयाचे झाले होते. मुंबई-पुण्याकडील लोक त्यांना 'गाडगे महाराज' या आदरार्थी नावाने हाक मारीत.

१९०५ साली गाडगेमहाराज जे घराबाहेर पडले ते १९५६ पर्यंत म्हणजे ५१ वर्षे बाहेरच होते. बाहेर राहून जनहितासाठी, जनोद्धारासाठी अक्षरशः ते अखेरपर्यंत झटले. आपल्या सुश्राव्य भजनामुळे व किर्तनांद्वारे जनमनावर त्यांनी विलक्षण पकड बसविली होती. त्याचे सुरस व सरस भजन ऐकावयास मिळणे ही गोष्ट महाराष्ट्रीयाना मोठ्या भाग्याची वाटत असे. खुल्या मैदानात भजन करण्याच्या पाठीमागे त्यांचा एक हेतू होता तो म्हणजे उघड्या जागेत स्पृश्यास्पृश्य एकत्र जमत व ते एक दिलाने जमत हे विशेष होय. त्यांच्या भजन किर्तनास अफाट गर्दी होत असे व त्यांची रसाळ वाणी ऐकण्यासाठी साऱ्यांचीच श्रवणेंद्रिये उत्सुक झालेली असत. त्यांची सार्वजनिक क्षेत्रातली सफाईची कामगिरी तर साऱ्यांनीच गौरविली आहे.

अलकानंतर गाडगेबाबांना एक मुलगी झाली तिचे नाव कलावती. आणखीन पुढे एक मुलगा झाला. त्याचे नाव मुगदल पण तो अल्पायु ठरला. त्याची चिरंतन स्मृती म्हणूनच की काय बाबांनी ऋणमोचन येथील एका शंकराच्या देवळाला 'मुगदलेश्वर' असे नाव दिले. मुगदलनंतर त्यांना आणखीन एक मुलगा झाला त्याचे नाव गोविंद. तो कुत्रा चावून मरण पावला.

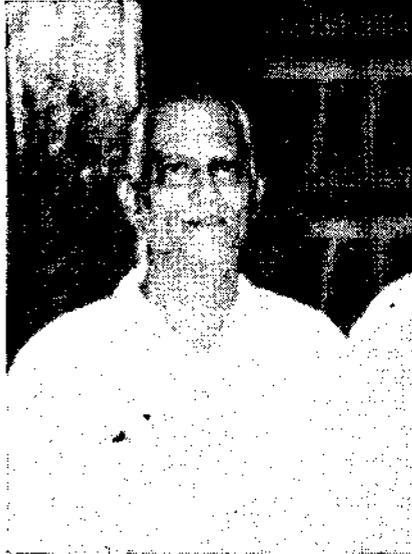
श्रीसंत गाडगेबाबा उत्तमपैकी वक्ते होते. मराठी व हिंदी या दोन्ही भाषांवर त्यांचे प्रभुत्व होते. ते पुरोभाषी विचारसरणीचे होते. त्यांच्याकडे सोंगाडोंगाला स्थान नव्हते. वृत्राबाजीचा तर त्यांना विलक्षण तिष्टकारा होता. हिंदुधर्म व भारतीय संस्कृतीचे ते विलक्षण अभिमानी होते. सर्व घर्मातील उदात्त तत्त्वांना ते मान देत. भारतीय म्हणून इतर संस्कृतीची ते कवीच टवाळी करीत नसत. भारतात किंवा अखिल विश्वात जे जे काम म्हणून चांगले आहे ते ते मानवाच्या कल्याणासाठी आहे असा त्यांचा समज होता, व त्यांचा प्रचार-प्रसार ते सर्वत्र करीत, अगदी स्वतः करीत. ते कुणालाही पाया पडू देत नसत अगर कुणाचाही हस्तस्पर्श करून घेत नसत. त्यांनी महाराष्ट्रात अनेक ठिकाणी आपल्या भक्तांच्या मुखसोयीसाठी घर्मशाळा स्थापन करून क्षेत्रस्थानी

येणाऱ्या भक्तांची सोय करून ठेवली आहे. हे भक्तांवर त्यांनी फार मोठे उपकार करून ठेवले आहेत. संत गाडगे बाबांनी अनेक चमत्कारही करून दाखविलेले आहेत. एकाचवेळी दोन ठिकाणी प्रचंड जनसमुदायापुढे त्यांनी किरतने केली होती !

१९५८ साली हा थोर संतश्रेष्ठ अनंतात विलीन झाला. त्याच्या जन्म-शताब्दी प्रित्यर्थ त्याला अमुचे लाख लाख प्रणाम. !

भावपूर्ण आदरांजली

श्रीसाईलीला मासिकाचे भूतपूर्व कार्यकारी संपादक प्रा. व. दि. परचुरे ह्यांना दि. १ जून १९७३ ला सकाळी हृदयविकाराचा झटका आला व

त्यातच त्यांचा दुःखद अंत झाला. प्रा. परचुरे हे एक थोर साईभक्त होते, व त्यांनी साईलीला मासिकाची पुनर्रचना करून त्याला सध्याचे स्वरूप देण्यासाठी खूपच मेहनत घेतली होती. साईलीला मासिक अधिकाधिक आकर्षक व अद्यावत कसे होईल ह्याची त्यांना कायम विवंचना असे व त्याकरिता त्यांनी श्री. का. सी. पाठक, कोर्ट-रिसीव्हरसाहेब, ह्यांच्या सह-कार्याने जणू काही त्या मासिकाचा कार्यापालटच घडवून आणला व त्याला लोकप्रियतेचा मार्ग खुला केला.

प्रा. व. दि. परचुरे

साईचरित्राचा मूळात प्रचार व्हावा म्हणून साईचरित्राच्या आधाराने त्यांनी "मुलांचे साईबाबा" हे पुस्तक मराठी व इंग्रजीत लिहिले आणि आता त्याचे कानडी, हिंदी, गुजराती, तेलगू इत्यादि भारतीय भाषांत भाषांतर होत आहे. प्रा. परचुरे ह्यांस त्यांच्या तृतीय श्राद्धदिनी (दि. १-६-७६) आम्ही थामची श्राद्धांजली कृतज्ञतापूर्वक अर्पण करित आहोत.

प. पू. श्री. काटे महाराज

ले. सूर्यकांत गर्जे. पुणे-५

असाच कुठलासा सुट्टीचा दिवस होता. आमचे एक परम स्नेही श्री. रामदास जोशी यांचे घरी सहज गण्पा मारण्यासाठी गेलो होतो. त्यांच्या घरात श्रीसाईबाबांचा नवीनच लावलेला फोटो पाहून मी थोडा आश्चर्य चकित झालो. मनात म्हटले “जोशी युवा साई-भक्त केव्हा झाले?” माझ्या मनातली चलबिचल ओळखून की काय कोण जाणे, सौ. जोशी वहिनींनी खुलासा केला,

“मारुतीच्या देवळाजवळ जेल क्वार्टर्स आहेत ना, तिथे श्री. काटे महाराज राहतात. ते श्रीसाईबाबांचे फार मोठे भक्त आहेत. त्यांच्या येथे अष्टौप्रहर श्रीबाबांची उपासना चालू

असते. त्यांनीच ही श्रीसाईबाबांची प्रतिमा आम्हास दिली आम्ही पण आता श्रीबाबांचेभक्त झालो आहोत.”

वहिनींचा हा खुलासा ऐकून मला खूप आनंद झाला आणि श्री. काटे महाराजांबद्दल श्रीडे कुतुहलही निर्माण झाले.

“मला श्री. काटे महाराजांना भेटायचे आहे. मी केव्हा येऊ?” मी मोठ्या आतुरतेने विचारले. तसे श्री. जोशी म्हणाले,

“उद्या संध्याकाळी ६ नंतर या, आपण जाऊ त्यांच्याकडे. जवळच राहतात ते.”

दुसऱ्या दिवशी ठरल्याप्रमाणे मी श्री. जोशींना घेऊन श्री. काटे महाराजांच्याकडे निघालो. रस्त्याने जाताना मी कल्पना करू लागलो, काटे महाराज म्हणजे एखाद्या मठासारख्या ठिकाणी एकांतवासात बसलेली एखादी वृद्ध व्यक्ति असावी. परंतु प्रत्यक्ष श्री. काटे महाराजांची व भाक्षी दृष्टादृष्ट झाली तेव्हा माझ्या कल्पनेला पूर्ण तडा गेला. भारदस्त, उंच, चेहऱ्यावर सात्वीकतेचे तेज

असलेले, डोळ्यात गांभीर्याची छटा असलेले. परंतु हसत मुखाने "या, या" खडी साखरेसारखे गोड बोलणारे श्री. काटे महाराज पाहून भी थक्क झालो. माझी व त्यांची ही पहिली भेट.

श्री. काटे महाराज यांचे संपूर्ण नाव श्री. काशिनाथ श्रीराम काटे, परंतु सर्वजण त्यांना आपुलकीने दादासाहेब म्हणतात. ते अजून पन्नाशीच्या घरातहि जाऊन पोहोचलेले नाहीत. पुण्याच्या येरवडा तुरुंगात ते बरिष्ठ लिपीक म्हणून नोकरीस आहेत. श्री. काटे महाराज हे एक कुटुंबवत्सल, सद्गृहस्थ आहेत. संसारात राहून परमार्थ साधता येतो याचे बोलके उदाहरण म्हणजे श्री. काटे महाराज. पत्नी, तीन मुली व एक मुलगा असा आटोपशीर संसार सांभाळून श्री. काटे महाराज यांनी अध्यात्मिक क्षेत्रात कमाळीची प्रगती साधली आहे. त्यांची पत्नी सौ. शैलजा यांची त्यांना उत्तम साथ लाभली आहे.

श्री. काटे महाराज यांचा जन्म इंदौर येथे एका सुसंस्कृत ब्राह्मण कुटुंबात झाला. पुढे ते कोल्हापूरला येऊन स्थायीक झाले. छोट्या काशिनाथला लहानपणीच देव-देवतांची उपासना, धर्म, संस्कृति यांचे बाळकडू मिळाले. दत्ताची आणि गणपतीची व कोल्हापूरच्या जगदंबेची उपासना प्रामुख्याने त्यांच्या घरात होत असे. घरात होणाऱ्या सर्व धार्मिक कार्यात वडीलांच्या बरोबरीने छोटा काशिनाथ भाग घेत असे. इतर मुलांप्रमाणे त्याने कधी खाऊ वा खेळणी साठी हट्ट धरला नाही. उलट काका-मामांनी दिलेला एक-एक पैसा जमा करून गावातल्या श्रीदत्त मंदीरात साडे पाच आणे खर्च करून अभिवेक केला होता.

पुढे वडीलांच्या परवानगीने ते आश्रमात राहू लागले. सृमारे बारा वर्षे त्यांनी दत्ताची कढक उपासना केली. पुढे त्यांना उपरती झाली की श्री साईबाबा हे दत्ताचेच अवतार असून या पुढे त्यांचीच भक्ति व उपासना करित जा.

श्री. काटे महाराजांनी शिर्डीला येऊन द्वारकामार्ईत पाच वेळा अनुष्ठाने केली. ते संधी मिळेल तेव्हा तेव्हा शिर्डीला श्री बाबांच्या दर्शनासाठी येत असतात. घरात मधल्या खोलीत त्यांचा 'साई दरवार' आहे. त्या खोलीत बसल्यावर आपण एका संसारी माणसाच्या घरात बसलो आहोत असे मुळी वाटतच नाही. तिथले वातावरण धीर-गांभीर व पवित्र वाटते. श्री. बाबांच्या प्रतिमेपुढे ज्योत मंदपणे तेवत असते. उदवत्तीचा सुगंध सर्वत्र दरवळत असतो. फरशीवर काढलेली रांगोळी व भितीवर काढलेला ॐ पाहून मनात आनंद-लहरी निर्माण होतात. श्री बाबांच्या पुढे घासून पुसून ठेवलेल्या चकचकीत समया व तांब्या-फुलपात्र पाहून डोळे निवतात. संबंध खोली कशी आरशासारखी स्वच्छ. तेथे वसते फक्त शांतता अन् मंगलता. शिर्डीला समारोपी मंदीरात

किंवा द्वारकामार्हित वसल्यावर जसे समाधान लाभते अगदी तसेच समाधान या 'साई दरवारात' वसल्यावर लाभते. दररोज सकाळ-संध्याकाळ आरती होत असते. विशेषतः दर गुरुवारी अनेक साई-भक्त इथे जमतात. आरती होते. प्रसाद वाटला जातो आणि साई नामाच्या संकिर्तनात आनंद लुटला जातो.

श्री. काटे महाराज चिंता करतात ती त्यांच्या संसाराची नव्हे तर सर्व भक्तजन सुखी कसे होतील, त्यांना शांती व समाधान कसे लाभेल व श्रीसाई-भक्तीत कुठे कधी उणे राहणार नाहीना याची त्यांना चिंता असते. या संदर्भात एकदा ते म्हणाले -

“श्री साईवावांची भक्ति मनापासून करावी. श्रद्धा ठेवून करावी. आपण जसे आहोत त्यातच सुख मानावे. ऐहिक सुखाच्या मार्गे धावणे म्हणजे निव्वळ मृगजळामार्गे धावण्यासारखे आहे. पारमार्थिक सुख हेच चिरंतन सुख आहे. आणि श्री वावांच्या सतत चिंतनाने ते प्राप्त होते, इतकेच नव्हे तर बृद्धिगत होते मग आपणास मनःशांति लाभते. समाधानाचा स्वर्गीय देवा सापडतो. अशावेळी जगातल्या सुख-दुःखाची, यशापयशाची माणसाला, यत्किंचित सुखदा पर्वा वाटत नाही. सदा सर्वकाळ तो श्रद्धानंदी लीन झालेला असतो आणि ही अवस्था टिकविण्यासाठी तुम्हाला भगवत् चिंतनाची आणि मननाची आवश्यकता आहे. श्रीसद्गुरु साईनाथ महाराज हे एक अशा पैकी जाणून दैवत आहे जे तुम्हाला अशा अवस्थेप्रत नेऊ शकते.”

श्री. काटे महाराज यांची राहणी अगदी साधी आहे. स्नान करताना ते कवापीहि सावण वापरत नाहीत. इतकेच नव्हे तर डोक्याला तेल न लावण्याचा त्यांचा कित्येक वर्षांचा परिपाठ आहे. जेवणमुद्धा अगदी अल्प व सात्रे. ते मितभाषी आहेत. मोजकेच शब्द परंतु ते परिणामकारक ठरतात. नुसताच उपदेश करीत फिरणारे अनेक सापडतील परंतु प्रत्यक्ष कृतीतून दुसऱ्यांना पटवून देणारे क्वचितच आढळतात. श्री काटे महाराज हे त्या पैकी एक होत. रविवारी किंवा सुट्टीच्या दिवशी आळंदी किंवा अन्यत्र एकांत ठिकाणी जाऊन श्रीवावांच्या चिंतनात तासून तास वसून राहणे हा त्यांचा आवडता छंद. जरी त्यांना एकांतवास प्रिय असला तरी साई-भक्त जमले की, त्यांच्या वाचला कंठ फुटतो, विचाराना पंख फुटतात व भक्तांना भक्तिरसाचे आकंठ रसपान लाभते. अशा वेळी श्री. काटे महाराज आठ-आठ तास बोलत असलेले भी पाहिले आहेत. विचारांना धार आलेली असते. उच्चारात अधिकारवाणी असते. भक्तांनी विचारलेल्या प्रश्नांना ते यथोचित उत्तरे देवून त्यांचे शंका निरसन करीत असतात.

मुक्तीच त्यांनी गणपतीची आवर्तने केली. महाप्रसादाचा लाभ अनेक भक्तांनी घेतला. या संदर्भात त्यांनी मजजबळ खुलासा केला - "माझे असंख्य मित्र-मंडळी, नातेवाईक, साई-भक्त, असलेले व पुढे या मार्गात येणारे या सर्वांना सुख-शांती लाभावी, त्यांची अरिष्टे टळावी व त्यांच्या घरात समाधान वांदावे यासाठी मी ही गणपतीची आवर्तने केली आहेत."

जगाचे कल्याण चिंतणाच्या श्री. काटे महाराजांना मी साष्टांग प्रणिपात केला.

श्रीसाईनाथ डिरेक्टर

गेल्या अंकात आम्ही श्रीसाईनाथ डिरेक्टर न्हणजे श्रीसाईबाबांचे कोण कुठे या संबंदात योजना जाहिर केली होती. परंतु या योजनेस ठिकठिकाणच्या जिल्ह्यातून चांगला प्रतिसाद मिळाला. भरपूर पत्रे आली परंतु मुंबापुरीतील साईभक्तांनी मात्र द्यावा तसा प्रतिसाद दिलेला नाही. तरी मुंबई व परिसरातील साई भक्तांनी गेल्या अंकी दिलेल्या तक्त्याप्रमाणे आपली सर्व ती माहिती आता शक्य तितक्या त्वरेने मुंबई कार्यालयाकडे पाठवावी व संपूर्णपणे सहकार्य द्यावे ही विनंती.

तुमचे श्रीसाईबाबांविषयीचे सामान्यज्ञान किती आहे ?

[पुढीलपैकी सहा प्रश्नांची उत्तरे बरोबर देता आल्यास तुमचे सामान्य ज्ञान बरे, आठ प्रश्नांची बरोबर देता आल्यास चांगले व सर्वच्यासर्व देता आल्यास उत्कृष्ट समजावे.]

- (१) साईबाबा जेव्हा प्रथम खंडोबा मंदिरात आले तेव्हा आंबो साईबाबा असे म्हणून यांनी त्यांचे स्वागत केले.
- (अ) म्हाळसापती, (ब) काशीराम शिपो, (क) चंद्रभान शेट, (ड) शामराव.
- (२) बाबा आपली आंतडी बुवून झाडावर वाळत टाकित असत.
- (अ) पिपळ, (ब) लिवाच्या, (क) जांबाच्या, (ड) बडाच्या.
- (३) मशिदीत वाधाने प्राण सोडल्यापासून दिवसांनी बाबांनी देह ठेवला.
- (अ) १०, (ब) ७, (क) १२, (ड) ९.
- (४) बाबांनी देह ठेवण्याच्या अगोदर लक्ष्मीबाईला र. दक्षिणा दिली.
- (अ) ७, (ब) ९, (क) ११ (ड) ५.
- (५) बाबांनी वाळाराम मानकरांना गडावर पाठविले.
- (अ) सज्जनगड, (ब) मच्छिंद्रगड, (क) लोहगड, (ड) सिंहगड.
- (६) बाबा दिवसांआड चावडीत झोपत.
- (अ) एक, (ब) दोन, (क) चार, (ड) तीन.
- (७) लोहाराची मुलगी भट्टीत पडत असताना बाबांनी तिला वाचविले ती दिवस चा होता.
- (अ) गोकुळ अष्टमी, (ब) घनत्रयोदशी, (क) मकर संक्रांत, (ड) सर्वपित्री अमावास्या.
- (८) मेघाने बाबांना दिवशी बाबांना सचैल स्नान घातले.
- (अ) रामनवमी, (ब) गुरुपूर्णिमा, (क) संक्रांत, (ड) वर्षप्रतिपदा.
- (९) बाबांचे दर्शन होईपर्यंत साखरेचा चहा पिणार नाही अशी शपथ नी घेतली होती.
- (अ) नानासाहेब चांदोरकर, (ब) चोळकर, (क) रावबहादूर साठे, (ड) गोपाळराव बुटी.
- (१०) बाबा राहत्याला यांजकडे जात.
- (अ) श्री. डेंगळे, (ब) श्री. रासने, (क) श्री. नूलकर, (ड) श्री. निमोणकर
- प्रेषक माधव गोरे, विनायक बागा बालाजीमंदिर जवळ कुर्ला
- उत्तरे (१)-अ, (२)-क, (३)-ब, (४)-ब, (५)-ब,
(६)-अ, (७)-ब, (८)-क, (९)-ब, (१०)-अ

माझी श्रद्धास्थाने

ले.- डॉ. के. भ. गव्हाणकर, कुर्ळा.

श्रीसद्गुरू साईबाबांनी माझ्याकडे दोन पैसे मागितले. त्याचा अर्थ त्या वेळेस समजला नाही. पुढे कालांतरांनी तो समजला. त्याचा अर्थ, 'श्रद्धा व सद्गुरी.'

मानव म्हणजेच मनन करणारा. इंग्रजी शब्द मॅन (Man) हाहि संस्कृत मन - विचार करणे या घातुपासून आला आहे. तात्पर्य तुमचे मानव नाव, तुमची आजवर झालेली उत्क्रांति, गुण-विकास प्राण्यांच्या श्रेणीत तुमची पायरी, या सर्वांवरून तुम्ही विचारवान ठरता. तुम्ही विचार केलाच पाहिजे. जे विचार करतात, विवेक करतात, मनन करतात, त्यांना ज्ञान अत्यावश्यक आहे. कारण ज्ञानाने सामुग्री पुरविल्याविना तुलना, तर्क, अनुमान कोणत्या आधारावर करावे? आणि मत कसे द्यावे, यास्तव ज्ञानी मनुष्यावर श्रद्धा ठेवणे किती अवश्य आहे!

श्रद्धा म्हणजे विश्वास - आत्मविश्वास. ती कोणावर बसते? तर प्रेमावर, अर्थात प्रेम म्हणजे काय, त्याचे स्वरूप काय व त्याची क्रिया काय याचा स्पष्ट बोध झाला नाही तर आपण वाह्य क्रियेलाच प्रेम समजू व ते प्रेम केव्हातरी गेता देईल व 'अश्रद्धा' निर्माण होईल आणि मग जीवनसौख्याला जीव मुकेल, वास्तविक प्रेम नये बोलता, प्रेम नये दाविता. अनुभव चित्ता चित्त जाणे। असे त्याचे रूप आहे.

आपणास कोणावर प्रेम करता येणार नाही. आपले आपल्यावर जे सहज नकळत, केल्याशिवाय प्रेम सारखे वहात आहे, तसे आपणांस दुसऱ्यावर करता येईल काय? आपण आपल्यावर प्रेम करतो का ते होत आहे? तुम्ही देव माना अगर मानू नका, परंतु जीवावर जे सत्तेने सतत प्रेम वहात आहे त्याला मी देव समजतो, त्याला मी श्रीसाईबाबा मानतो. त्यालाच मी प्रेमस्फुरण विडूळ म्हणतो. बाळाला आईचे आंगभर प्रेम आहे पण बाळाला काय उपयोग! ते ज्यावेळी एके ठिकाणी दूषाच्या रूपाने स्तनात जमते तेव्हा मातृत्व उमगते. मातृप्रेम जागृत होऊन बाळाची श्रद्धा मातेवर बसते. तसेच 'देव' जळी स्थळी आहे. पण कुठे तरी तो मानावा - श्रद्धा ठेवावी लागते.

जग पहा वरे, स्वतःवर प्रेम नाही - श्रद्धा - विश्वास नाही असा कोण आहे. धर्म, कर्मव्यवहार, समाजधारणा, राजकारण, काहीही क्रिया असो, मनुष्य स्वप्रेमाच्या खुणेच्या लक्षांशाने करतो. आपले प्रेम ज्यात समावेत असली क्रिया चुकूनही जीवाकडून धडत नाही. फार काय रडतो तो सुद्धा प्रेमाकरताच त्या रडण्यात सुख वाटत नसेल, प्रेम भोगता येत नसेल तर मनुष्य रडणार नाही. मुलावर, पतीवर, पत्नीवर, आईबापावर स्वप्रेमाकरिता प्रेम कर्मक्रियारूपाने स्वप्रेम प्रतिबिंब भोगित आहे. स्वतःवरील प्रेमाचा ओघ कोणत्याही क्षणी थांबलेला नाही; आणि तो आपल्या कर्तृत्वज्ञातृत्वावाचून. या ओघावर आपली नजर नेली तर प्रत्येकाच्या जिवीताचा ओघ असाच वहात आहे, हे सहज घ्यानी येईल. कर्मक्रिया भिन्न दिसल्या तरी वहाणी एक आहे त्याची रूची ही एकच आहे. या प्रिय वहाणीला प्रत्येक जीव प्रिय आहे. चोर, जार, सुष्ट दुष्ट, साधु साधक कोणीही असो ही वहाणी थांबलेली नाही, यावरून ध्यानात येईल की जगात कोणी सुष्ट नाही दुष्ट नाही, सुखी नाही, दुःखी नाही. प्रेम प्रिय ओघाचा जीवरूपी एक बुडबुडा, दिसतो दृष्टकेच, तो दिसतोसुद्धा भासण्याकरिता एरव्ही पाण्याचाच बुडबुडा, बुडबुडाच पाणी नाही का ?

आई मुलाला दूध पाजिल पण पचविण्याची क्रिया करता येईल काय? स्तनात दूध आले पर पाजिल दूध तिला निर्माण करता येणार नाही. दुध निर्माण करणे, पचविणे हे जीवात सतत सत्तेने वहात असलेल्या प्रेमाचे दर्शन आहे. जीवावर ती अखंड प्रेमाची गळती लागली आहे, त्याच्या पराधीनानेही ती आपल्या जीवनात आपल्यास प्रकट करता यावयाची नाही. या सप्रेम दिप्तवाचा ओघ जीवाला किती सुखावित असतो, जपत असतो, हे जंव जंव ध्यानात येते तंव तंव जीव प्रेम सत्तेला अनन्य होतो-श्रद्धा ठेवतो, परंतु या स्वप्रेमसत्तेवर नजर नेण्याचे काम फक्त संत, सत्पुरुष व अवतारी पुरुष करतात इतर या प्रेमापासून जीवाला विमुख करू पहातात.

माझे श्रद्धास्थान श्रीसाईबाबा पहिल्या भेटीतच त्यांनी जीविचाच जीव जोडून दिला. स्वानुभवाने सतत वहाणाऱ्या प्रेमसत्तेवर आपल्या तेजाने जीवाची (माझी) नजर नेली ती तथेच स्थिरावली नव्हे माझा जीव पांगळला, 'येणे बचन तेजाकारे । फिटले आंतील वाहेरील अंधारे ॥'

ज्या प्रेमाला खंड आहे, जे पुरेसे वाटते काही काळ तरी वीट येतो त्याला प्रेम म्हणता येईल काय? आणि मग त्यावर श्रद्धा वसले काय? स्वप्रेम केव्हा विटते, केव्हा थांबते, केव्हा पुरेसे वाटते ते प्रेम अखंड राहो, अवीट आहे, झारणीरूप आहे, विरही आहे, हा स्वप्रेम सत्तारूप प्रिय, पद्मनाभ श्रीसाई संतानी माझ्या गुंफेनी भेटविला अदृश्य दर्शने संताचेनि दृश्य वस्तु सहज दिसतात,

सूक्ष्म पल्लेदार दुर्बिणीने दिसतील, पण अतिन्द्रिय वस्तू इंद्रियात माझ्या गुरूने ब्रम्हचारी श्री गणेशभक्त देवी डॉक्टर त्र्यं. वि. सामंत उर्फ भाऊ महाराज (कुर्ला) यांनी दाखविल्या त्यांच्या कृपेने माझी दृष्टी सोलली गेली व श्रीसाईबाबा ही काय चीज आहे, नव्हे ज्याच्या कृपेने मला माझ्या साई माऊलीची ओळख झाली. ते गुरुचे स्थान-श्रद्धा स्थान होय. गुरु व सद्गुरु एकच ब्रम्ह आहे याचा बोध ज्याच्यामुळे झाला तो 'आत्मा' - स्वतःच्या ठिकाणी रमणे - आत्मानंद हे एक श्रद्धास्थान आहे, सृष्टीतील यच्चयावत् सर्व जीव जंतू ज्यामुळे घडी घडी श्रीसद्गुरु साईबाबांची आठवण होते तेही श्रद्धास्थान आहे. अर्थात १ ली शिरडी, २ री मन्दीवमाई-द्वारकामाई ज्या जागेत श्रीसाईबाबांना दर्शन व प्रत्यक्षांत भेट व बोलाचाली ३ रे गुरु त्र्यं. वि. सामंत ज्याने सद्गुरु महिमा दाखवून मला डोळस केले, ४ थे सृष्टी, जग, यामुळे घडी घडी बाबांची लीला अनुभवता येते. ५ वे शिरडी साईबाबा व ६ वे हृदयस्थ साई. एकापेक्षा एक मोड व आनंददायक श्रद्धास्थाने आहेत.

'एकं सत विप्रा बहुधा वदन्ति' म्हणजे सत्य एक आहे, त्याला सुज्ञ लोक वदत नावे देतात. हे मूळ चैतन्य (श्रीसाई) ब्रम्हांडात द्रव्याच्या अंतर्गामी रहाते आणि द्रव्यापासून पुढे सारे पदार्थ व आकार तयार होतात. ही मूलभूत कल्पना आपणच आकलन करून ध्यानात धरली पाहिजे. विधाता सृष्टी कशी घडवतो त्याची प्रक्रिया ह्या मूलभूत कल्पनेपासून विशद होईल.

चैतन्याची, जीवाची उत्क्रांती किंवा विकास होण्याला उत्तरोत्तर अधिकाधिक सुसंस्कृत देह पाहिजेत तरच त्या देहातून जीवाचे श्रेष्ठ, श्रेष्ठतर गुण प्रकट होऊ शकतील. देहाची उत्तरोत्तर संस्कृत होत जाणारी परंपरा उत्क्रांतिवाद्यांनी आधीच मान्य केली आहे. त्या देह परंपरेच्या जोडीला, तिच्या पूतंतेसाठी सार्थकतेसाठी विकामी जीवाची अर्थात चैतन्याची परंपरा ब्रम्हविद्या मांडते. अशा रीतीने देह व मन यांची जोडीने उत्क्रांति अनेक जन्म होत होत मोक्ष सोपाने चढतो. त्यासाठी श्रद्धा मग ती डोळस अगर अंध असो. व सबुरी अवश्य आहे.

अंधश्रद्धा म्हणजे बावळटपणा नव्हे, ती शुद्ध, निर्मळ, निरिच्छ, निष्काम असते. उदा - समर्थ रामदासाचा 'भोळा' ज्यांनी आपल्या अंधश्रद्धेने श्रीराम पंचायनातील, सीतेला, लक्ष्मणाला व मारुतीरायाला कामाला लावले. 'भोळा' भाव सिद्धीस जाव."

मनुष्य भवितव्यतेच्या हातचे केवळ बाहुले, त्याला स्वतःची काडीभर सत्ता व शक्ती नाही. मूल जन्मते तेव्हा त्याचे मन कोऱ्याकाशासारखे नसते. बाल-

स्वभावाची माहिती असलेला माणूस असेच सांगेल की प्रत्येक मुलाचे शील व मन हे अगोदर बनलेले असते. काही गुणदोष मनाची चलाखी मंदी ही मूळचीच असतात. ती जमेल धरूनच त्याला शिक्षण द्यावे लागते. मुसलमान बंधूचे मत असे की, मूल जन्मतो तेव्हाच त्याच्या गळ्यात त्याचे नशीब (किस्मत) बांधलेले असते, आणि ते बहुतांशी सत्य आहे.

आयते कपडे जसे आपल्या अंगाला (फीट) येत नाहीत तशी दुसऱ्यांची आयती उत्तरे कायमची आपल्या मनास येत नाहीत तुमचा तुम्ही विचार केला पाहिजे. नाहीतर जन्मभर वेडे अज्ञानी राहिले पाहिजे.

निसर्गाचा नियम मनुष्याची आढळी निवडी पहात नाही पण नियम जाणून घेऊन व पूर्ण श्रद्धा ठेवून त्याच्या सहकार्याने मनुष्याला आपली उन्नति त्वरीत करता येते, स्वतःचीच नव्हे तर दुसऱ्यांचीही करता येते, तसे केले म्हणजे सर्व मिळून देवपदाचा सोपान आपण सत्वर चढू शकू.

एकदा मशीदमार्ईत कै. अण्णासाहेब दाभोलकर यांना बाबांनी विचारले, “अरे अण्णा! वाकडतोड्या भेटला काय? दाभोलकर “होय” (वाकडतोड्या म्हणजे गणपती) तेव्हा माधवराव देशपांडे (शामा) यांनी विचारले “देवा! या कलीयुगात देव भेटतो कारे!” बाबा “हो भेटतो, आकड्याच्या मूळाखाली श्रद्धेने व भक्तिभावाने त्याचे पूजन करावे म्हणजे २१ वर्षांनी भेटतो” त्यावेळेस मी हजर होतो. हे ऐकल्यानंतर बाबांवर पूर्ण श्रद्धा असल्यामुळे आंकड्याचा वृक्ष (मंदार वृक्ष) मी मोरगावहून आणला व त्याची पूजा वगैरे केली त्याच वृक्षाखाली सिद्ध गणपती आला. तो हल्ली माझ्या पूजेत आहे हे श्रद्धेचे फळ.

बाबांनी सांगितलेले ‘दोन पैसे’ श्रद्धा व सवुरी मला उपयोगी पडते. असो शेवटी लक्षात घरा, शीलस्वभाव बनविण्यास जसा विचार मुख्य आहे. तसा मुखदुःख पावण्यात शील स्वभाव मुख्य आहे. ज्याचा शीलस्वभाव उदार दुष्टनिश्चिंधी परिपक्व बनला त्याचा भविष्यकाळ निःसंशय उज्ज्वल होणार. तो जसा तुमच्या हाती आहे. चांगल्या वाईटाची निवड करून घेणारे तुमचे तुम्ही आहा.

प्रत्येक जीवाचे श्रद्धास्थान निरनिराळे असेल पण श्रद्धेशिवाय या जगात अनंतात-आनंद भांगता येत नाही हेच खरे.

मी वीरपूरहून आलो-पहा माझे पाय !

अनुवादक : श्री. चन्द्रकांत दामोदर सामंत

परमेश्वरी लीला अगाव आहे. तिचा अंत आतापर्यंत कोणालाही लागलेला नाही. शिरडीत वेहूधारी असताना तसेच समाधिस्थ झाल्यानंतरही श्री बाबांच्या लीला आपल्या नित्य प्रत्ययास येत आहेत. असाध्य रोगातून मुक्ति, परिक्षेत अकल्पित यश, अपघातातून वचाव, नोकरीचाकरीची सुलभता अशा अनेक प्रकारच्या श्रीसाईकृपेच्या गोष्टी आपल्या नेहेमीच्या पाहण्यातील आहेत, तथापी सुरतच्या श्रीसाईबाबा सत्संग मंडळाच्या भजन करणाऱ्या मंडळींना त्यांनी जो कृपाप्रसाद दिला, त्याची गोडी काय वर्णावी!

सुरतेत श्रीसाईमंदीर स्थापन होण्यापूर्वीची म्हणजे १९५८-५९ साली घडलेली ही घटना आहे. सत्संग मंडळाच्या सध्याच्या चालकापैकी वरेचरण त्यावेळी भजन मंडळाचे सदस्य होते. सर्वानुमते त्यावर्षी शिरडी येथे श्रीबाबांच्या दर्शनाला जाण्याचा वेत ठरला. सर्वश्री ठाकोरभाई पानवाला, मगनभाई पानवाला, लालभाई, राणाजी, छविलदास मिठाईवाला, सी. सी. ठाकोर, वगैरे मंडळी मुंबईहून पुणे मार्गे मनमाड व तेथून शिरडी मुक्कामी पोहोचली. तेथे गृहस्थानाच्या समोर ही मंडळी उतरली व त्याठिकाणी तीन चार दिवस त्यांचे वास्तव्य होते.

एके दिवशी श्री. ठाकोरभाई पानवाला हे संस्थानच्या कचेरीत गेले व तेथे आपली ओळख देऊन त्यांनी श्रीबाबांच्या दरबारात भजनाचा कार्यक्रम करण्याची परवानगी मागितली. तसेच मंडळाकडे पेटी वाजवणारा नसल्यामुळे संस्थानने त्याची सोय करावी अशी विनंति केली. संस्थानने तीही मागणी मान्य केली.

त्या रात्री नऊ वाजता मंडळातर्फे भजनाचा कार्यक्रम होणार असे जाहीर झाल्यामुळे समाधिर्मंदिरात भक्तांची उपस्थिती व्यापक होती. भजनमंडळी आपापल्या जागी बसली व पेटी वाजवणाऱ्याची वाट पाहू लागली. इतक्यात सुमारे पन्नाशीच्या आसपासचा एक दाढीवाला मनुष्य तेथे आला व त्याने पेटी आपल्यासमोर ओढून सूर जुळवावयास आरंभ केला. थोड्याच वेळात भजनाला सुरुवात झाली. मंडळाच्या साक्षीला बसण्याचा ह्या पेटीवाल्याचा हा पहिलाच प्रसंग होता, तरी त्यांच्याशी वर्षानुवर्षे परिचय असल्यासारखा तो त्या कार्यक्रमात एकरूप झालेला दिसत होता. श्रोतेजन भवितरसात आकंठ बुडाले होते. काही वेळाने भजनाचा कार्यक्रम समाप्त झाला. भजनमंडळाच्या

सदस्यांच्या लक्षात यावयाच्या अगोदरच तो म्हातारा पेटीवाला निघून गेला. संस्थानच्या रिवाजाप्रमाणे इतर कलावंतांप्रमाणे पेटीवाल्यास देण्यासाठी श्रीफळ व रूपा मंडळाच्या स्वाधीन करण्यात आला, तेव्हा त्याची अनुपस्थिती सर्वांच्या ध्यानात आली. श्री. ठाकोरभाईंनी पेटीवाल्यातर्फे प्रसादाचा स्वीकार करून सर्वांसमवेत त्याचा खूप शोध केला पण त्याचा पत्ता लागला नाही.

दुसरा दिवस उजाडला. मंडळाचे सर्व सदस्य चहा पिण्यासाठी निघाले. त्यावेळी सध्याप्रमाणे हॉटेलांचा सुकाळ नव्हता. सर्वजण चहावाल्याच्या गाडी-जवळ आले. पाहतात तो काय आदल्या दिवशी भजनाला साथ करणारा पेटीवालाच तेथे बसला होता. श्री. ठाकोरभाई त्याच्या बाजूला बसले व उरलेले सर्व अवतीभवती बसले. फार सुंदर रितीने पेटी वाजविल्याबद्दल सर्वांनी त्याचे आभार मानले, व त्याला चहा पाजला. बोलता बोलता त्या म्हाताऱ्याने स्वतःचा एक पाय वर उचलून त्यांना आपल्या पायाचा तळवा दाखविला व म्हटले, "पाहिलेत! तुमच्यासाठी मला फार दुःख घावत पळत यावे लागले. मी वीरपूर येथे होतो. तेथून अहमदाबाद मार्गे मी येथे धावत आलो." कडक उन्हाळाभाचे दिवस व दगडावरून घावपळ केली असल्यामुळे पाय कापल्याच्या स्पष्ट खुणा दिसत होत्या. परत एकदा सर्वांनी त्याचे मनःपूर्वक आभार मानले व त्याला भोजनाचे आमंत्रण दिले. तो पेटीवाला थोडा दूर गेल्यानंतर अचानकपणे दीर्घ निद्रेतून जाग यावी तसे सर्वजण भानावर आले. एव्हाना सर्वांचीच खात्री झाली होती की तो पेटी वाजविणारा इसम दुसरा तिसरा कोणी नसून ते खुद्द श्रीबाबाच होते. एरवी अपरिचित अशा भजन मंडळींशी एवढ्या तन्मयतेने एकरूप होऊन पेटी वाजवणे दुसऱ्या कोणाला सहज शक्य झाले नसते. भोजनाच्यावेळी सर्वांनी पेटीवाल्याची खूप वाट पाहिली, पण ध्यर्थ!

भक्तांविषयी व त्यांच्या कार्याविषयी एवढी आस्था वाळगणारे श्री साईनाथ हे खरोखरच युगावतार नव्हेत काय ?

अजानबाहू श्री साई

डॉ. अनिल, नागपूर

१९७१ च्या मे महिन्यात मी पहिल्यांदा शिर्डीस बाबांचे दर्शनास आलो. बाबांवर माझी आपोआपच श्रद्धा वसली. त्याचा परिणाम म्हणजे मी दर्शन घेऊन परत गेल्यावर दर गुरुवारी आंधोळ केल्यावर सकाळीच बाबांचे स्तोत्र वाचू लागलो, व त्या दिवशी उपवास ही करू लागलो. सुमारे सहा महिने लोटल्यावर एका गुरुवारी पहाटे मला खालील स्वप्न पडले.

स्वप्नदृष्टांत - माझ्या बरोबर माझी काही मित्रमंडळी फिरत असता भिकाऱ्याचे वेषात बाबा प्रत्येकाजवळ भिक्षा मागू लागले. तेचठघात मी त्यांना सहज दिसलो. त्यांनी मला पाहिल्यावर मी त्यांना पुरेपूर ओठखले हे जाणून त्यांनी भाजेकडे पाहून मंदस्मित केले व माझ्याकडे भिक्षा मागितली. मी ताबडतोब माझ्या विजारीच्या खिशात हात घातला तर दोनच रुपये निघाले. खिशात आणखी पैसे नव्हते. तेव्हा तेवढेच पैसे मी त्यांना दिले व नमस्कार केला. त्यानंतर त्यांनी अल्हा तेरा भला करेगा असे म्हणून माझ्या पाठीवर थाप मारली इतके होते न होते तोच उजाडले. मी उठल्यावर आंधोळ बगैरे केली. आणि सहज गॅलरीत येऊन माझ्या मित्राबरोबर बोलत उभा राहिलो. मला स्वप्नाची बगैरे काहीच आठवण त्यावेळेस नव्हती. थोड्याच वेळात एक साधू, अगदी बाबांसारखाच दिसणारा पण त्याचे गळघात सर्प होता, इतर घराकडे न जाता आमच्याच घरात येऊन उभा राहिला, आणि त्याने भिक्षा मागितली त्याचे एकंदर स्वरूप पाहिल्यावर मला स्वप्नाची आठवण चटकन झाली आणि त्यास पैसे देण्याकरिता म्हणून मी माझ्या विजारीच्या खिशात हात घातला. आश्चर्य असे की त्यावेळीसुद्धा माझ्या खिशात दोनच रुपये निघाले आणि ते चटकन मी त्या साधूला दिले. त्याबरोबर अल्हा तेरा भला करेगा असे शब्द त्याने उच्चारले आणि कोठे न थांबता जसा आला तसा तो सरळ परत गेला. मग मी घरात येऊन सर्व हकिगत माझ्या आईला सांगितली. नंतर सर्वजण बाहेर येऊन पाहतात, तो साधू आहे कोठे ? पुष्कळ तपास केला पण तो सापडला नाही. माझी आई नंतर म्हणाली की, तुला साक्षात बाबा येऊन भेटले पण तू असा वेडा की त्यांना घरातही बोलावले, नाहीस, मला पडलेले स्वप्न आणि त्याची ताबडतोब आलेली प्रचिती याने इतका थांबावून गेलो की त्या साधूला घरात बोलावण्याचे मला भानच राहिले नाही.

बाबा पुढ्हा केव्हातरी असेच मला प्रत्यक्ष भेटतील याची मला खात्री आहे अनवधानाने त्यांचा अनादर झाल्याबद्दल मी त्यांची मनोमनी क्षमा मागितली राजा दशरथांनी श्री विश्वामित्रांच्या यज्ञरक्षणार्थ जाण्यास श्रीराम-लक्ष्मणास आज्ञा दिली. श्रीराम-लक्ष्मण या दोघा बंधूनी वडीलांची आज्ञा शिरसाबद्ध केली. ते दोघे जाण्यास प्रवृत्त झाले.

माता कौसल्येच्या आज्ञा-आशिर्वादास्तत्र गेले असताना तिनेही वडीलांची आज्ञा पालन करण्यास सांगितले. राम-लक्ष्मणांच्या विवाहयोगासंबंधी पूर्वं सूचना श्री नारदमुनिनी माता कौसल्येस दिलेली होती.

श्रीराम-कृष्णास लोणी-साखरेची अती प्रेम आहे. श्रीसाईस देखील पहाटे लोणी-साखरेचाच नैवेद्य अर्पिला जातो. साखरेद्वारे लोण्यात गोडी येते. सद्-गुणाद्वारे जीवनात माधुर्य येते.

सर्वास मान दिल्यास आपले जीवनसुद्धा साखरेप्रमाणे गोड व मधुर होत असते.

सर्वास मानाचे दान देणे श्रेष्ठ आहे. आपल्या श्रीसाईमाऊलीने सुद्धा जव्हार अल्ली उर्फ बडे बाबास मानदान दिल्याचे वाचकांना आठवतच असेल. (अध्याय ५-श्री साईचरित्र)

श्री साईसमर्थांच्या या लीलेपामून आपणास हीच शिकवण मिळते.

थोरामोठ्या सर्वास मान द्या. गरीब-श्रीमंत, ज्ञानी-अज्ञानी या सर्वांविषयी समदृष्टी वाळगा. सर्वांशी प्रेम करा. सर्वांशी प्रेमने व आदरयुक्त अंतःकरणाने वागा. मग पहा स्वतःच्या जीवनाची गोडी व माधुर्य. काय परम-सुख मिळते ते तर.

याची लज्जतच काही न्यारी आहे. ज्याच्या जीवनात माधुर्य नाही तो ईश्वरास कधीही आवडत नाही.

विद्यादान, ज्ञानदान व द्रव्यज्ञानापेक्षाही मानदान सर्वश्रेष्ठ आहे. मानदान हे श्रेष्ठदान आहे. कधीही कोणाचा अपमान करू नका. कधी कोणी आपला अपमान केलाच तर तो मुकाट्याने सहत करा.

सहनशक्ती सारखी श्रेष्ठ शक्ती नाही. घरी कदाचित् खाण्यास दाणा नसेल परंतु सहनशक्ती असल्यास तीच व्यक्ती आपणास प्रफुल्लीत व आनंदीत दिसतो. श्रीमंत असून ज्यात सहनशक्ती नाही तो सदासर्वदा खिन्न निराश व वेचैनच दिसेल.

सहनशक्ती साठवा.

व मानदान करा. सर्वास मान द्या. मग पहा जीवनात काय गोडी येते. कदाचित् साखरेसही यापुढे नमावेच लागणार.

माता कौसल्या श्री विश्वमित्रास म्हणते :-

“मुनिश्रेष्ठ! माझ्या रामास लोणी-

साखर नित्य नेमाने देत राहा.

ताहीतर माझा राम दुर्बल होईल.”

बाचकांनो!

रानच दुर्बल झाला

तर जीवनातील आराम नाहीसे

होईल एकंदरीत जीवनच शुष्क होईल.

“आराम हराम है” ही गोष्ट सर्वतोपरी मान्य आहे. मयदिवाहेरील आराम हा नियम लागू पडतो. परंतु जिथे ‘आरामच’ नाही तिथे काय बरं ‘हराम’ होणार आहे? जीवनात आराम हवा असेल तर श्रीरामाचे चिंतन करा. श्रीसाईचे वा कोणत्याही ईश्वराचे चिंतन करा. ईश्वरास दौर्बल्य घेऊ नये या भावनेनेच त्यास सकाळी लोणी-साखरेचा नैवेद्य अर्पित करा.

कोणी विचारतो :- “काय हो! हे

काय सांगता? सर्व शक्तीमान

प्रभू कधी दुर्बल तरी होतो

काय? तो काय तुमच्या

लोणी-साखरेचा भुकेला होय?”

नाही. मुळीच नाही. देव आपल्या लोणीसाखरेचा भुकेला मुळीच नाही. ज्याने अर्पिले त्याचेही भले व ज्याने नाही अर्पिले त्याचेही भले. हा तर केवळ भावाचा प्रश्न आहे. आपणास देखील श्रीसाईबाबांचे खालील शब्द आठवत असतील.

“जो जो मज भजे जैसा जैसा भावे ।

तैसा तैसा पावे मी ही त्यासी ॥”

अर्थात् -

जैसा भाव

तैसा देव

ईश्वराने जर आपण लोणी-साखरेची गोडी निर्मळ प्रेमयुक्त अंतःकरणाने चाखावयाम दिली तर त्यासशुद्धा परत-फेड म्हणून आपणास जीवनातले माधुर्य चाखावयाम चावूच लागणार.

कोणी म्हणे :- “यात स्वार्थ दडपलेला आहे.”

मला त्यांना प्रत्युत्तरादाखल हेच सांगायचे आहे की आपण काही "द्वैरागी" वजरे नसून केवळ भक्तीमागाचे अवलंबन करणारे 'गृहस्थाश्रमी' आहोत व कोणत्याही ईश्वरासमोरील प्रत्येक वंदनेत आपला काही न काही 'स्वार्थ' दडपलेला असतो. काही नाही तरी आपण "कृपादृष्टी असू द्या." असे तरी म्हणतोच असो.

ज्यावेळेस श्रीराम-लक्ष्मण श्रीविश्वामित्री बरोबर निघाले त्यावेळी ते किती शोभायमान दिसायचे :-

अरुन नयन उर बाहू विसाला ।

नील जलज तनु श्याम तमाला ॥

कटि पट कसे वर भाता ।

रुचिर चाप सायक दुहुं हाथा ॥

विश्वामित्र म्हणजे साऱ्या विश्वाचे मित्र. अखिल ब्रम्हांडाचे मित्र ते विश्वामित्र.

"विश्वस्य मित्र सः

विश्वामित्र ।"

या जगताचा मित्र आहे. जीव. मनुष्य अर्थात जीव जेव्हा सर्वांचा मित्र बनतो तेव्हा शब्द 'ब्रम्ह' त्याच्या मागे मागे घेत असतो.

अणि त्यानंतर 'परब्रम्ह' देखिल घेतो.

आपण जगत मित्र झाल्यावर साक्षात ईश्वरासही आपल्या मागे घावे लागणार. श्रीराम-लक्ष्मणासही आपल्या मागे घावे लागणार. श्रीराम-हेंच परब्रम्ह आहेत. शब्द 'ब्रम्ह' आहे. शब्दब्रम्हाशिवाय परब्रम्ह प्रगट होऊ शकत नाही.

श्री विश्वामित्रामागे राम-लक्ष्मण चालले. मार्गात ताडकेचा उद्धार केला. श्री विश्वामित्रांनी या दोघास 'बला व अतिबला' या विद्या प्रदान केल्या होत्या. त्यामुळे त्यांना भूक-तहान जाणवत नसे. पुढे हे तिघेही आश्रमात येऊन पोहोचले

श्रीराम म्हणाले :- "गुरुश्रेष्ठ । आपण यज्ञास आरंभ करावा. मी त्याचे संरक्षण करीन."

जनकपुरी जवळ ऋषि विश्वामित्राचे सिद्धाश्रम आहे. ते तिथे यज्ञ-तप करायचे.

विशाल यज्ञ-मंडप उभारण्यात आला.

धनुष्य-बाणाने सुसज्ज असलेले श्रीराम-लक्ष्मण यज्ञाच्या रक्षणार्थ उभे आहेत.

द्वारिकामें द्वारिकानाथ खडे है ।

डाकोर में रणछोडरायजी खडे है ।

श्रीनाथजी में गोवर्धननाथ खडे है ।

पंढरपूर मे विठ्ठलनाथजी खडे है ।

-(स्कंद ९-श्रीमत् भागवत रहस्य)

परमेश्वर म्हणतो :- "जेव्हा जीव माझ्या दर्शनार्थ

येतो तेव्हा मी त्यास उभे राहून दर्शन देतो.

मी जीवाशी भेटण्यास आतुर आहे.

तो मला प्रेमाशी भेटण्यास येतो तेव्हा मी

सुद्धा त्यास भेटण्यास उत्सुक असतो. माझ्या

भक्तांच्या प्रतिक्षेतच मी अनंतकालापासून उभा

आहे. मी उभ्यानेच भक्ताची प्रतिक्षा करीत आहे.

तरीपण कोणताही भक्त मला बसावयास

कधीच विनवत नाही.

सर्व भक्त आपल्या स्वार्थ-पूर्तीसाठीच

येत असतात.

माझ्याशी विभक्त झालेला जीव माझ्या

दर्शनस केव्हा येईल व केव्हा मला

बसावयास विनवेस याची मी

सारखी वाट पाहत उभा आहे.

ईश्वराची दृष्टी तर जीवाकडे अखंड रूपाने आकृष्ट आहे. नित्यनियमित तो येणाऱ्या भक्तांकडे समदृष्टीने पाहत असतो. परंतु या मोहभायेत गुरफटलेला जीव ईश्वराकडे निर्मळ-शांत-स्थिर मनाने पाहतच नाही.

अनेकदा भक्तसमुदायातर्फे अनंत कालापासून चरण-वंदना करण्यास येते. परंतु उभ्या असणाऱ्या ईश्वराचे -

'पाय दुखत नसतील काय?'

याकडे सर्वच दुर्लक्ष करतात. जोपर्यंत समोर असणाऱ्या दगडाच्या मूर्तिस दर्शनास्तव येणारा भक्त निजिच व जडच समजतो त्यास देव तरी काय देणार?

श्री.द्वारिकानाथ, रणछोडरायजी, गोवर्धननाथ, व पंढरपूरचे !विठ्ठलनाथ यांचे पाय वेपण्याची वा पाद-सेवा करण्याची सबड कोणासच नाही.

श्री साईसच्चरितात श्री साईबावांनी म्हटलेले आहे :-

“हो हो प्रकटेल विठ्ठलमूर्ती ।
 भक्त भावार्थी पाहिजे ॥८४॥
 डाकुरनाथाची डंकपुरी ।
 अथवा विठ्ठल रायाची पंढरी ।
 ती हीच रणछोड द्वारकानगरी ।
 जाणे न दूरी पहावया ॥८५॥
 विठ्ठल भक्तप्रेमें उत्कटून ।
 एथेही प्रकटून राहिल ॥८६॥”

-(अध्याय ४- श्रीसाईंचरित्र)

म्हणूनच की काय श्री साईंसमर्थांच्या समकालीन भक्तांना ही जाणीव झाली असावी, व त्यांनी श्रीवावांना उच्चासनावर बसवून षोडशीपचार पूजा-विधि करण्यास आरंभिले

हा सर्व वाहूच दिखावा श्री साईंवावांस मुळीच आवडत नसूनही - ‘कोणाचे मन दुखवू नये’-या प्रणालीनुसारच यात त्यांनी मुळीच आक्षेप घेतला नाही. परिणामस्वरूप आजतागायत श्री साईंवावा शिर्डी क्षेत्रातील समाधि मंदिरात सिंहासनावर आरूढ असलेले आपण पाहात आहोत.

श्री रामचंद्र प्रभूंनी शिलारूप अहिल्येचा
 उद्धार केला.

श्री साईनाथ प्रभूंनी शिलारूप बुद्धीचा
 उद्धार केला.

द्वारकामाईच्या पटांगणात अद्याप ही शिला जपून ठेवलेली आपणा सर्वांच्या दृष्टीस पडते.

श्री रामचंद्र प्रभू अजानवाहू आहेत.

त्याचप्रमाणे श्रीसाईं समर्थ अजानवाहू आहेत.

गुडघ्याच्या खालपर्यंत लांब असणाऱ्या हातास ‘अजानु बाहु’ म्हणून संबोधितात. श्रीसाईं प्रभूंचेही हात फारच लांब व गुडघ्याच्या खालपर्यंत पोहचत होते. अर्थात श्रीसाईंवावा अजानवाहू होते ही गोष्ट निर्विवाद आहे.

‘अनेक भक्त दूरदूरून मला

भेटावयास येतात. त्यात

गरीब-अमीर-राव-फकीर या

या सर्वांचा भरणा असतो. लठ्ठ

भक्तांशी देखील आर्लीगन बद्ध

होता यावे म्हणूनच मी आपले

हात लांब ठेवलेले आहेत.'

-हिच 'अजानुबाहु' विषयी श्री साईसमर्थांची भूमिका असावी असे या ओळीच्या लेखकास तरी वाटते.

शेवटी,

'साईच लिहिता लिहविता आपण ।

भक्त कल्याणा कारणे ।'

-(अध्याय ३ - श्री साईचरित्र)

या श्री साईसच्चरित्रातल्या पवित्र ओळींचे चिंतन करून आपल्या सर्व योरा-मोठ्यांच्या चरण-वंदनेचे अक्षय पुण्य पदरी घेतो.

• •

जुलै १९७६ खास गुरुपौर्णिमा अंकात -

- १) गाढोभेटी या सदरात - अतींद्रिय योगीराज श्री. बापूसाहेब मिटकर
- २) माझे बाबा - अहमदाबादच्या साईसेविका - ले. सौ. उषा कर्णिक
- ३) जगावलीला - सौ. सरला गर्जे, पुणे.
- ४) अमोल भेट - सौ. उषा मुळे, शिर्डी
- ५) 'दत्तावधुता' - डॉ. अनिल जायस्वाल, नागपूर.
- ६) माझे बाबा श्रीसाई - श्री. के. रा. घालगांवकर, नागपूर.
- ७) तुमचे बाबांविषयी सामान्यज्ञान किती आहे ?

याशिवाय

प्रा. गुंडेराव पटवारी, श्री. जयवंत कुलकर्णी, सौ. सुशिलाबाई हजारे, श्री. विजय हजारे, रमेश चव्हाण, विनायक पाठक, एन. आर. देशपांडे, 'चेतन', दशरथ तळेकर, सौ. श्री. शहाणे, पुष्पलता मोहरे, माधुरी कुलकर्णी, रामनाथ गुरुलुले इ. च्या भावमयूर कविता इ. इ. वाचनीय मजकूर.

साईबाबा आणि माझे एम. ए.

डॉ. पुष्पलता मोहरे, एम. ए.

बडे पोस्ट ऑफिसके पास, राजेद्र नगर, बिलासपूर, (म. प्र.)

१४ जुलै सन् १९७५ ला माझे एम. ए. अन्तिम राजनितीशास्त्राची लिखित परिक्षा संपली. पण अजुन १५ जुलैची मौखिक परीक्षा राहिली होती. वर्गात सर्वात जास्त संकोची व कमी बोलण्याचा स्वभाव असल्याने मला ह्या परीक्षेची जास्तच भीति वाटू लागली, कारण ह्या परीक्षेत प्रश्नांची उत्तरे देत जरी असली तरी अनोळखी परीक्षकांच्या सभोर निर्भिड बोलण्याचे धाडस पण हवे, आणि त्यातल्या त्यात म्हणजे तेव्हाच आमच्या जुन्या लेक्चररचे ट्रान्सफर होऊन त्याजागी नवीन लेक्चरर आले होते. ४ दिवस मी खूप अभ्यास केला पण मनात मात्र खूपच घाबरत होते.

परीक्षेच्या दिवशी मी कॉलेजला जाण्यास निघाले. साईबाबा आमचे आराध्य दैवत असल्याने जाण्यापूर्वी मी साईबाबांना नमस्कार केला व उदीची पुढी पण बरोबर घेतली. ९ वाजता परीक्षा सुरू झाली. आपले नाव येईपर्यंत सर्व मुलां बाहेर पुस्तके घेऊन अभ्यास करीत होत्या. पण मी थोडावेळ पुस्तक पाहायची तर थोडावेळ बाबांचा धावा. अखेर एक वाजता माझे नाव आले. मी आत जाण्याच्या पूर्वी मनोमन बाबांना नमस्कार केला व उदी लावली व परीक्षेच्या खोलीत गेले. पण आश्चर्य इतका वेळ वाटत असलेली भीति अचानक नाहीशी झाली व सर्व प्रश्नांची उत्तरे मी न भीता सहजपणे बरोबर दिली. त्यामुळे परीक्षक मला जास्तच आलटून पालटून प्रश्न विचारू लागले. त्यांनी ३५ मिनीटे परीक्षा घेतली बाहेर आल्यावर इंटरनलने येऊन सांगितले की सर्वात जास्त व सर्व ठोक उत्तरे तुम्हीच दिली त्यामुळे परीक्षक फार खुष झाले आहेत हे ऐकून सर्वांनाच आश्चर्य वाटले पण मी मनोमन बाबांचे आभार मानीत होते.

२ महिन्यांनंतर वृत्तपत्रात निकाल छापला गेला व मी बाबांच्या रूपेने द्वितीय श्रेणीमध्ये पास झाले. मौखिक परीक्षेत मला अपेक्षेपेक्षा जास्तच ६५ टक्के गुण मिळाले. खरोखर जर बाबांचे साहाय्य असले तर कशाची भीति! जेव्हा जेव्हा मला ह्या प्रसंगाची आठवण येते तेव्हा माझे मन साईबाबांबद्दल कृतज्ञतेने भरून येते कृपाळू साईमाऊलीच्या चरणी माझे शत शत प्रणाम.

तयांस पूर्ण अंतर्ज्ञान

तयांस आधींच सर्वांची जाण !!

विनास शं. वैद्य
१०७ दत्त निवास शिवाजी पार्क, रोड नं. ४ दादर, मं. २८

बरीच वर्ष लोटलीत सदर घटनेला. परंतु ईश्वरीलीला कितीही पुरातन असल्या तरी त्या ऐकावयास आनंदच वाटतो— माझे वडील कै. शंकरराव हरी वैद्य हे अगदी निस्सिम दत्त भक्त, तशीच श्री सद्गुरू साईबाबांवर सुद्धा अपार श्रद्धा!! ज्या आबडींनी श्री गुरुराज दत्तात्रयांना दंडवत धालायचा, तितक्याच भक्तीने श्री सद्गुरूंना 'माऊली' म्हणत नमस्कार धालायचा. अगदी खूप नाही जमल तरी दुकानाचा व्याप सांभाळून जितका वेळ प्रभुसेवेत धालविता येईल, तितका वेळ प्रभुसेवा करायचीच.

अशीच एकदा वडिलांची पूजा चालली होती. तोंडाने श्रीगुरूदत्तात्रयांचे व श्रीसाईबाबांचे अखंड नामस्मरण चालू होतं. तोंडाने श्रीचं नाव ध्यायचं व मूर्तीवर फुलांचा अभिवेक करावयाचा. अशी बराच वेळ त्यांची पूजा चालली होती. आणि अचानक काय झालं कुणास ठाऊक, त्यांचा हात अचानक थांबला पुजेतलं सारं लक्ष उडाल्यागत झालं. त्यांची भिरभिरती नजर देवघरातल्या भितीवरून सरत-सरत हॉलमधल्या श्रीसाईबाबांच्या तस्वीरीवर विसावली. एक क्षणभरच त्यांची नजर त्या तस्वीरीशी मिळाली असेल, त्यांच्या मनात, खोल कुठेतरी अंतःप्रेरणेने एक आज्ञायुक्त आवाज निनादला —

'चल उठ बेटा, तो फोटो आता पडणार आहे. त्याला आधी सावर—' वडील पूजा सोडून तसे उठले. आणि धावतच तस्वीरीपाशी गेले. थरथरत्या हातानी त्या तस्वीरीला त्यांनी स्पर्श केला मात्र अन् खरोखरीच ती सुंदर तस्वीर खिड्यासह उचकटून त्यांच्या हाती आली.

श्रीसाईलीलेचे दोन खास अंक एकाच महिन्यात !

श्रीसाईलीला आक्टोबर अंक खास विजयादशमी अंक म्हणून १ आक्टोबरला प्रसिद्ध होत आहे व दिवाळी अंक २० आक्टोबर रोजी प्रसिद्ध होत आहे.

ब्रह्मीभूत सच्चिदानंद स्वामी महाराज

ले. गणेश विष्णु कविटकर, एस्. ए.
मिरांडा चाळ, शिवाजी मंदिर समोर, दादर, मुं. २८

‘मामनुस्मर युध्यच’ हा क्रांतिमंत्र ‘एक श्लोकी गीता’ ह्या ग्रंथात सांगणारे हे एक कर्मयोगी व साक्षात्कारी संन्यासी होते. ह्यांनी गुरुप्रसादाने प्राप्त झालेला ‘प्रणव-प्रकाश’ प्रज्वलित ठेवला आणि इंग्रजी सत्तेच्या अमलाच्या प्रारंभी सामान्य जनतेचे प्रबोधन केले. स्वामींचा जन्म इ. स. १८५८ मध्ये पुण्यात एका सुखवस्तू संस्कारसंपन्न ब्राम्हण कुटुंबात झाला. हे पूर्वाश्रमीचे केशव नारायणशास्त्री दामले. इ. स. १८७४ ह्या वर्षी ते पुण्याच्या हायस्कूलात कौथ्या इयत्तेत होते. ह्या काळात दररोज पहाटे नदीवरस्नान करून ते ओंकारे-श्वरावर देवास पाणी घालीत. मग नमस्कार घालावयाचा व्यायाम, गायत्रीचा जप आणि बेलबागेतील श्रीमहाविष्णूचे दर्शन, असा त्यांचा क्रम अव्याहत चालू होता.

एकदा पहाटे तीन ऐवजी एक वाजता ते ओंकारेश्वरावर गेले व स्नान करून मंदिरात जपास बसले. जप चालू असता स्वामी देहभंग विसरले. त्यांना शेवट्याची भगवंताची दिव्य मूर्ती दिसली. त्या तेजोमय मूर्तीने त्यांना मंत्र दिला. ‘कृष्णाय वासुदेवाय हरये परमात्मने । प्रणतः क्लेशनाशाय गोविंदाय नमो नमः’ ह्या दिव्य अनुभूतीची अपूर्वाई ह्या सोळा वर्षांच्या मुलास उमजली नाही.

लवकरच ते पब्लिक सर्व्हिसची परीक्षा उत्तीर्ण झाले. त्यांना पोष्टखात्यात नोकरी लागली. त्यानंतर लग्नही झाले. प्रपंचात ते असेच गुरफटले गेले. तीन वर्षांचा काळ गेला. एके दिवशी स्वामी सायंकाळी झोपले असता त्यांना स्वप्न पडले. स्वप्नात एक तेजःपूज योगी आला. त्याने स्वामीजवळ पेंलाभर तेल मागितले. शेजारच्या विन्हाडातील एका मराठ्याच्या कुटुंबातील बाईकडून पंचपात्रीभर तेल मागून स्वामींनी घेतले. कारण घरात बाहेरशीची अडचण होती, आणि ते त्या बैराग्यास दिले. बैरागी संतुष्ट झाला. त्याने स्वामींना, ‘आता स्नान करून गायत्रीचा जप कर’ असे म्हणून स्वप्नात बैराग्याच्या रूपात आदिनाथ, शंकर गुप्त झाले. स्वामींचा गायत्रीचा मंत्र पुन्हा सुरू झाला. पण ती कायम टिकला नाही. स्वामींच्या जीवनात प्रारब्ध बलवान ठरले. इ. स. १८७६ पर्यंतचा काळ दुःख-दैन्य भय-भ्रमण, आवि-व्याधि ह्या उपाधित गेला. पुढे जी ग्रंथ-रचना स्वामींच्या हातून झाली त्याची बीजे कळत नकळत त्यांच्या

जीवनात ह्या काळात पेरली गेली होती.

स्वामींना लहानपणापासून वेदान्त विचाराची आवड होती. पोष्टखात्यातील नोकरी काही कारणांमुळे सुटली. त्यानंतर आचार्यादिकांच्या ग्रंथात प्रवेश व्हावा म्हणून त्यांनी स्वच्छेने संस्कृत भाषेचा अभ्यास केला आणि वेदान्तात प्रवीणता संपादन केली.

त्यावेळी केशवानंद ह्या उदासीन पंथाच्या प्रचारकाची व्याख्याने पुण्यात होत होती. त्यांच्या वेदान्तविषयावरील व्याख्यानांनी स्वामीजी प्रभावित झाले आणि वेदान्तशास्त्र आत्मसात केल्याशिवाय जीवनाचे रहस्य उमजणार नाही असा त्यांच्या मनाचा पक्का ग्रह झाला; व त्यांचा वेदान्ताचा व्यासंग वाढीस लागला. पंचदशी योगवासिष्ठ ह्या ग्रंथाचा त्यांनी अभ्यास केला. शंकराचार्यांची संस्कृत लघुवाक्यवृत्ति, मुकुंद राजांचा परमामृत ह्या ग्रंथांचे त्यांनी परिशीलन केले. महाराष्ट्रातील साधु पुरुषांचे ज्ञानेश्वरी, तुकारामगाथा, दासबोध हे प्राकृत ग्रंथ त्यांनी अभ्यासिले. स्वामींना ह्या वाचनाने ह्यानंतरच्या २०।२२ वर्षांचे दीर्घ कालावधीत अनेक दृष्टांत झाले. तीन तपे वेदान्ताच्या व्यासंगात घालविल्यामुळे त्यांची प्रवचने, व्याख्याने, कथा ज्यांनी ज्यांनी ऐकल्या त्यांना त्यांची योग्यता व अधिकार श्रवणानंतर अनुभवास येत असे.

स्वामींनी इ. स. १८९८ ते १९१८ ह्या काळात एकूण लहानमोठे १३ संस्कृत-मराठी ग्रंथ लिहिले आणि जेष्ठ शुद्ध १२, शके १८४१ (इ. स. १९१९) रोजी पुणे येथील नारायण पेठेतील आपल्या 'शेषशायी' मठात वयाच्या बासण्याव्या वर्षी समाधिस्त झाले.

त्यांच्या तैरा ग्रंथांपैकी 'प्रणव-प्रकाश,' 'गुरुप्रसाद' आणि 'एक श्लोकी गीता' हे तीन ग्रंथ उद्बोधक, शास्त्रशुद्ध व प्रासादिक आहेत. ॐकार हे परब्रम्ह वाचक गूढ अक्षर आहे. ह्या ॐकाराचे रहस्य सरस आणि सतेज भाषेत त्यांनी विवेचिते आहे. ग्रंथाची भाषा सर्वत्र ओघवती, अर्थवाही आणि अगदी आधुनिक आहे. त्यात विद्वत्तेची जडता वा क्लिष्टता नाही. मानवी जीवनात येणाऱ्या अनेक शंकांची, प्रश्नांची उत्तरे त्यात आहेत. मनाचा बंध घेणारा हा ग्रंथ आहे.

'गुरुप्रसाद' ह्या ग्रंथात स्वामींनी अद्वैत वेदान्ताचा गाभाच उलगडून दाखविला आहे. ग्रंथाच्या प्रत्येक पानातून ह्या ग्रंथकाराचा थोर अधिकार जाणवतो. वाचन करीत असता ग्रंथकार वेदान्ताचे थोर अधिकारी आणि साक्षात्कारो संत असल्याचा प्रत्यय येतो. ग्रंथात स्वामी लिहितात, "मोक्ष मोक्ष म्हणजे ब्रम्हभाव. म्हणजे निरतिशय आनंदघन द्वैतभयरहित सर्व विषयसि शून्य अशी जी अखंड स्वयंप्रकाशमान स्व-स्वरूपस्थिती तिलाच मोक्ष असे म्हणावे.

हे ते मोक्षाचे लक्षण किंवा स्वरूप आम्ही सांगितले. यात स्वरूपस्थिती हाही एक शब्द काहीसा दुर्बोध वाटेल. तथापि त्यातील भावार्थ इतकाच की ह्या स्थितीत जीवाला अगदी तात्त्विक स्वातंत्र्य असते. ते प्रत्यक्ष असते. अर्थात आपण आपल्या ठिकाणी आपल्या सात्त्विक, अपरोक्ष रूपाने अखंड मुखरूप असणे ही स्थिती अद्वैतरूप असल्यामुळे तिला पोचलेल्या सिद्ध पुरुषास कोणाचेही भय उरत नाही. येथे काळाचेही भय नाही. मृत्युचीच येथे चटणी होते. खरोखर अक्षी स्थिती होणे किंवा असणे हाच गुरुप्रसाद. हेच मुख्य महाफल, हेच जीवित साफल्य, हाच परमपदलाभ, हाच कैवल्यवाम-निवास.”

गुरु कसा भेटतो हे सांगताना स्वामी लिहितात, “केवळ बुद्धिमत्ता या दृष्टीने परमार्थं मुखाच्या किंवा मोक्षविद्येच्या शास्त्राकडे एखाद्याची प्रवृत्ती झाली तरी त्याला तो निष्प्रयत्न असा ब्रम्हानंद होत नसतो. आणि ज्याला खरी लालसा उन्मत्त होणे त्यास मोक्षमार्गदर्शक खरा श्रीगुरूही भेटतो. तो श्रीगुरु वैकुंठात असो, किंवा कैलासात असो, अथवा हिमालयाच्या थंडगार गुहेत तो महात्मा असो, तेथून थेट तो या मुमुक्षूचे घरी नव्हे हृदयगव्हरीच तत्काळ प्रकट होतो आणि या मुमुक्षू जीवाचे कार्य होते.”

हा ग्रंथ पाच भागात प्रकाशिला आहे. पहिल्या भागात मोक्षप्राप्तीची साधने त्यावरील वेदशास्त्रांचा निर्णय काय इत्यादींचे विवेचन आहे. दुसऱ्या भागात आत्मानात्मविवेक हा विषय विवरिला आहे. तिसऱ्या भागात आत्मतत्त्व जाणणाऱ्यासाठी अभ्यासक्रम सांगितला आहे. चौथ्या भागात देवाचे स्वरूप काय ह्याचे विवेचन आहे. पाचव्या भागात तत्त्वबोधाचा प्रकाश टाकला आहे. म्हणजे आपले केवळ सहज सगृच्चित् मुखरूपच सर्वत्र कसे व्यापून आहे ह्याचे विवरण आहे. स्वामींचे ह्या ग्रंथातील विचार व विवेचन जगद्गुरु श्रीमत शंकराचार्यांच्या मतानुसार झाले आहे.

स्वामींचा ‘एकश्लोकी गीता’ हा ग्रंथ अपूर्व आहे. “तस्मात् सर्वेषु कालेषु मामनुस्मर मुष्य च” ह्या आठव्या अध्यायातील सातवा श्लोक म्हणजेच एक श्लोकी गीता भगवद्गीता हा ग्रंथ प्रपंच-परमार्थाचा अक्षय्य प्रदीप आहे. गीतेतील वरील सूत्रभूत श्लोकाचा जो अर्थ तो गीताशास्त्राचा तात्पर्यार्थ असे स्वामींनी ह्या ग्रंथात सांगितले. हा ग्रंथ त्यांनी चतुर्थाश्रम स्वीकारल्यानंतर आश्रीक्षेत्री प्रथम संस्कृत भाषेत अनुष्टुभ वृत्तात कारिकांची रचना करून लिहिला गीताश्लोकावरील कारिकांची ही रचना प्रसन्न व प्रवाही आहे. त्या कारिका वाचीत असता आपण गीतेचाच रम्य विस्तार पाहात आहोत असा भास होतो. ह्या मूळ स्वलिखित कारिकांच्या आधारे स्वामींनी मराठीत वरील गीता

श्लोकांचे विवेचन केले. ग्रंथात स्वामींनी 'युद्ध' ह्या शब्दाचा अर्थ आपापले धार्मिक कर्तव्यकर्म असा व्यापक केला आहे म्हणून तो अर्थ चिंतनीय आहे. आणि लढणे' ह्या शब्दाचा अर्थही प्रयत्न करित असता अगदी निकराच्या स्थितीपर्यंत जाणे असा केला आहे. इ. स. १९०८-९ च्या वामधुमीच्या काळात स्वामींच्या 'एक श्लोकी गीता' ह्या ग्रंथात सरकारला राजद्रोहाचा वास आला त्यामुळे स्वामींना तीन महिने कारागृहवास पत्करावा लागला होता. तो त्यांनी नुसत्या फलाहारावर सहन केला.

'गीतासिद्दतरंग' हा स्वामींचा भगवद्गीतेवरील दुसरा ग्रंथ. गीतेच्या अभ्यासकांना हा ग्रंथ उपयुक्त ठरणारा आहे.

'योगपरामर्श' ह्या पुस्तिकेत योगसूत्रांचे सार सामान्य वाचकांच्या दृष्टीने स्वामींनी काढलेले आहे.

स्वामींचा 'चांगदेवांचा कोरा कागद' हा ग्रंथ ज्ञानदेवांच्या 'चांगदेव पासष्टी' ह्या ग्रंथाचे विवरण करणारा आहे. आनंद वाढेल अशा भाषेत ह्या ग्रंथाची कौशल्याने रचना केली आहे.

'माझा पारमार्थिक दैवयोग अथवा ईश्वरीय ऋणानुबंध' ह्या ग्रंथात स्वामींचे वैयक्तिक चरित्र असून ते त्यांच्या अंतरंगावर प्रकाश टाकणारे आहे. ह्यात अध्यात्ममार्गात त्यांना जे अनुभव आले ते निवेदन केले आहेत ह्या ग्रंथाच्या प्रास्ताविकात स्वामी लिहितात, "घडलेली किंवा निदान दिसलेली भासलेली वस्तुस्थितीरूप ही इत्यंभूत हकीगत अगदीच बोलू नये असे नाही. ती आम्ही आमच्या विवक्षित श्रोत्यांपाशी बोललो आहो इतके असले म्हणजे झाले. आम्ही या पुस्तकाच्या अवध्या तीनशेच प्रती काढल्या आहेत यावरून हे स्पष्ट होईल" ह्या स्वामींनी केलेल्या स्पष्टीकरणावरून अध्यात्मिक अनुभव उचळपणे बोलू नयेत ह्या संकेताचे निराकरण होईल.

स्वामींचा मुद्रित ग्रंथसंभार पुढीलप्रमाणे आहे :-

- (१) अकिंचन कांचन अथवा पतितपावन, पुणे; इ. स. १९१० (ह्या ग्रंथात स्वरूपतत्त्वज्ञान ह्या विषयाचे विवेचन केले आहे.) (२) एकश्लोकी गीता (संस्कृत व मराठी); वुळे; इ. स. १९०९ (अध्याय ८ मधील 'तस्मात्सर्वेषु कालेषु' ह्या श्लोकांचे गद्यात्मक विवरण संस्कृत कारिकांसह) (३) गीतासिद्दतरंग अथवा भगवद्गीतेसंबंधी काही विचार; पुणे; शके १८३९ (४) गुरुप्रसाद, पुणे; इ. स. १९०४ (तत्त्वप्रत्यायन किंवा तत्त्वपरिचायक नाव प्रकरण, (संस्कृत व मराठी), (५) चांगदेवांचा कोरा कागद; इ. स. १९१७ (६) प्रणव-प्रकाश; १ ली आवृत्ती इ. स. १८९८; २ री आवृत्ती

इ. स. १९१० (७) भासा पारमार्थिक दैवयोग; पुणे; इ. स. १९१८.
 (८) योगपरामर्श; पुणे; इ. स. १९०९ (योगशास्त्र म्हणजे काय?) (९)
 विष्णुसहस्र नामार्थ भास्कर; पुणे; (गद्य भाषांतरासह सटीप सविवरण,
 अभ्यासात्मक) (१०) सिद्धामृतगीत (आध्यात्मिक कविता), (११) सुखबोध
 समुच्चय (ओवीबद्ध) धुळे, शके १८३१ (प्रबोधिनी, भूपाली, सिद्धामृत गीत,
 तत्त्वगीत, स्वहित सर्वस्व)

संस्कृत : (१२) परमार्थ दर्शनम् श्लोकबद्ध; इ. स. १९०० (१३)
 परमेश्वर सहस्रनाम; श्लोकबद्ध; इ. स. १९१८.

स्वामींच्या वरील ग्रंथसंभारात भावना व दिवेक आणि पांडित्य व रसिकता
 ह्यांचा अपूर्व संगम पाहावयास मिळतो. ● ●

वाचकांचा पत्रव्यवहार

संपादक साईलीला यांस

कृ. सा. न. वि. वि.

“प्रत्यक्ष साई दर्शन” ही दशरथ रामजी तळेकर यांची कथा अतिशय
 आवडली. ही कथा वाचता वाचता मनाला “साई दर्शन” विषयी चटका लावून
 जाते. त्यांना झालेला साईबाबांचा साक्षात्कार खरोखरच झाला आहे, असे
 चित्र डोळ्यापुढे उभे रहाते! आणि साईबाबांच्या दर्शनाची आंतरिक ओढ
 मनात उत्पन्न होते. सहाजीकच हात जोडले जातात. त्यांची कथा “उत्कृष्ट”
 आहे. तळेकरां सारख्या नवलेखकांकडून प्रत्येक वाचकांच्या मनात याहि पेशा
 उत्कृष्ट “साई” विषयी लिहावे असे वाटते.

कु. शोभा आळते यांची कविता जाठ ओळींची असून सुद्धा आवडली.
 तसेच इतर कथा कविता छान आहेत. “साईलीला” या मासिकाद्वारे योगीराज
 श्रीसद्गुरु साईनाथ महाराजांविषयी चमत्कार, साक्षात्कार, सामान्य जनते
 समोर जे मांडतात त्या सर्वांस माझे धन्यवाद !

सुभाष अंकुश सावंत

मु. ढिंगणे, ता. सावंतवाडी जि. रत्नागिरी

माननीय संपादक ‘श्रीसाईलीला’ यांना -

आपले मासिक फार फार उद्बोधक असून वरचेवर ते भक्तीरसयुक्त
 असे रंगत चाललेले आहे. आपल्या मासिकातील संपूर्ण मजकूर मी मासिक
 हातात पडताच अघाशीपणाने वाचून काढतो. ‘साई डिरेक्टर’ निघावी अशी
 माझी अनेक दिवसांची मनषा होती.

पांडुरंग मारुती यादव,

मु. पो. माळीनगर, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर

त्रैमूर्ती श्री साई

(या लेखाला संपादक सहमत आहेत असे नाही.)

श्री. गणपत गोविंद स्वामंत, एम्. ए.

३/६९ कुडाळदेश, गौड ब्राम्हण निवास, मुं. ४

साधारण सप्टेंबर १९६० च्या सुमारास मी फारच बिकट परिस्थितीत असताना 'श्री साईसत्चरिताचे' विजया दशमीच्या अगोदर पारायण चाळू केले व समाप्ति दसऱ्या दिवशी केली. श्रीसाईबाबांनी समाप्तिच्या दिवशी म्हणजेच दसऱ्यास स्वप्नी दर्शन द्यावे अशी सुखातीसच प्रार्थना केली होती पण त्या दिवशी पहाटे फारच दीर्घ स्वप्न पडले पण स्वप्नात श्रीसाईबाबांचे दर्शन न होता दुसऱ्याच सत्पुरुषाचे दर्शन होऊन संकटातून मुक्त झाल्याची म्वाही मिळाली व त्याप्रमाणे एक महिन्याच्या आत माझा बिकट प्रश्न सुटला पण स्वप्नात दर्शन देणारा सत्पुरुष कोण हे कळले नाही. त्यानंतर १९६७ मार्चमध्ये श्रीसत्यसाईबाबांचे बेंगलोर येथे दर्शन झाले व स्वप्नी दिसलेल्या सत्पुरुषाचा उलगडा झाला. त्यानंतर निरनिराळे बरेच अनुभव आले व त्याच स्वानुभवावरून हा लेख लिहीत आहे. मी बुद्धीवादी असल्यामुळे जे ऐकले ते लिहीत नसून जे अनुभविले ते लिहित आहे म्हणूनच सर्व श्रीसाईभक्त वाचकांनी याचा पडताळा घेऊनच या लेखाचे मूल्यमापन करावे हीच श्रीसाईचरणी प्रार्थना.

श्रीसत्यसाईबाबा हा श्रीसाईबाबांचा अवतार आहे व श्रीसाईबाबांच्या जन्माचा श्रीसत्यसाईंनी जो उलगडा केला आहे तोच खाली देत आहे. साईभक्त, आणखी संभ्रमात पडू नयेत म्हणून श्रीसत्यसाईंनी हा अवतार हातक झळक-विण्यापूर्वी पूर्ण करून शेवटचा व तिसरा अवतार 'श्रीप्रेमसाई' म्हणून हरिजन कुटुंबात घेण्याचे अगोदरच घोषित केले आहे. या व अशा गोष्टींचा उहापोह विस्तारभयास्तव या लेखात देणे अयोग्य ठरेल. म्हणूनच श्रीसाईबाबांची जन्मकहाणीसच सुरुवात करित आहे.

गोदावरी नदीच्या काठी असलेल्या पाथरी नावाच्या गावी एक धार्मिक, सात्विक व सनातनी ब्राम्हण दांपत्य राहत होते. ब्राम्हणाचे नाव गंगाभव व पत्नीचे नाव देवगीरम्मा असे होते. पतीप्रमाणे देवगीरम्मामुद्धा अत्यंत भाविक होती व ती सदोदित गौरीपूजनात निमग्न असे. अपत्य अभाव हेच या दांपत्याचे एकच दुःख.

हे दांपत्य सदैव पूजेअर्चेत व आराधनेत मग्न असे व अशाच एका दिवशी

डोक्याभोवती तेजोबलय असलेला अत्यंत तेजस्वी अतिथी अचानक त्यांच्याकडे उपस्थित झाला. संपूर्ण दिवस अतिथ्याचा स्वीकार करून अतिथीने सायंकाळी विविध मागणी केली. अतिथीने रात्री स्त्रीसहवासीक इच्छा प्रदर्शित केली. देवगोरम्मा अतिशय घाबरली व गंगाभव मोठ्या पेचात पडला. बिचारी देवगोरम्मा नतमस्तक होऊन गौरीच्या पायाशी प्रार्थना करू लागली. तेव्हात दारावर टकटक असा आवाज झाला व दरवाजा उघडताच अभिसारिकेप्रमाणे नटलेल्या एका स्त्रीने आत प्रवेश केला. आत आल्याबरोबर तिने अतिथीची चौकशी केली व ताबडतोब ती अतिथीकडे गेली. ही स्त्री दुसरी तिसरी कोणी नसून स्वतः गौरी होती व अतिथी अन्य कोणी नसून शिव होता.

शिव-गौरी मनःपूर्वक हुसली व त्यांनी त्या दांपत्यास प्रसन्न होऊन दर्शन देण्याचे ठरविले. दर्शन दिल्यानंतर दांपत्याने एक मुलगा व एक मुलगी देण्याचा वर मागितला. शिव-गौरी त्या दांपत्याच्या भक्तिने पूर्ण प्रसन्न झाली व त्यांचा वर मान्य करून स्वतः शिवानेच तिसरे अपत्य म्हणून त्यांच्यापोटी जन्म घेण्याचे आश्वासन दिले.

वसपूर्ती झाल्यानंतर देवगोरम्माला परत तिसऱ्यांदा दिवस गेले गंगाभव त्यावेळी पूर्ण ईश्वराराधनेत निमग्न होता. व त्याने अरण्यात जाण्याचा निर्णय घेतला. त्याला साथ देण्यासाठी देवगोरम्माले दिवस गेले असताना अरण्याबास पत्करला व ती अरण्यातच एका झाडाखाली प्रसूत झाली. पक्षांच्या कूजनाने वातावरण भाळून गेले होते व जणू त्या बालकाचे स्वागत करीत होते. त्याचवेळी माता-पिता तपोसाधनेने इतके भारले होते की त्यांनी बालकाला अरण्यातच नसणाऱ्या हवाली करून ते निघून गेले. त्याचसुमारास तेथून एक फकीर व त्याची पत्नी त्या भागिने चालली होती. त्या बालकाचे रुदन कानी पडताच फकीर दांपत्याने त्याला घेतले व त्याचे पालन केले. त्या मुलाला ते दांपत्य 'बाबा' म्हणून संबोधित.

बालक अत्यंत हुशार, तेजस्वी व सुंदर होते. एके दिवशी सर्व सर्वंगड्याबरोबर खेळत असता त्याने सावकाराच्या मुलाचे सर्व गोट्या जिंकल्या. त्यावेळी 'बाबाचे' वय फक्त बारा वर्षे होते. बाबाने सावकाराच्या मुलाशी पुन्हा पैज मारली व त्याच्या सर्व गोट्या जिंकल्या. सावकाराच्या मुलाने शेवटी देव्हान्यातील शीब-लिंगच उचलून आणले तेही बाबाने जिंकले व सरळ ते गिळून टाकले. सर्वंगड्यात खळबळ उडाली. सावकाराची पत्नी घाबत आली व तिने फकीरीच्या बाबास मारण्याचा धाक घातला. बाबाने तोंड उघडले व काय आश्चर्य, सावकाराणीला विष्णुच्या दहा अवतारांचे दर्शन झाले. तिने हात जोडले व रस्त्यातच 'बाबाचे' पाय धरले.

ही घटना गावात पसरली. बाबा वारंवार गिळलेले लिंग बाहेर काढून मशिदीत बसून त्याची पूजा करीत [मुसलमानांना या कृतीचा राग आला व त्यांनी फकीराला व बाबाला वाळीत टाकले. हिंदूंनी आपल्या मंदिरात बाबाला प्रवेश नाकारला. फकिराने या परिस्थितीला कंटाळून बाबाला नाईलाजाने घर सोडावयास सांगितले. बाबा एकटाच बाहेर पडला व पाण्याची पणती पेटवून लिंगाची पूजा करू लागला.

हा 'बाबा' म्हणजेच 'साईबाबा' होत हे वाचकांच्या लक्षात आले असेलच. फिरता फिरता घोड्याच्या शोघात असणाऱ्या नवाबाची व बाबांची गाठ पडली व घोड्याचा शोव लागून बाबांनी आपली किमया दाखविली व नंतर त्यांचे शिरडोस आगमन झाले व यानंतरची कथा सर्व भक्तांना माहितच आहे.

श्रीसाईबाबांच्या जन्माचे अज्ञात गूढ ते हिंदू की मुसलमान हे कोडे त्यांनीच दुसरा जन्म 'भगवान श्री सत्य साई' म्हणून दि. २३ नोव्हेंबर १९२६ रोजी पुढ्यर्थी या लहानशा पौराणिक महत्त्व असलेल्या खेड्यात घेऊन जन्त-समोर जाहीर केले.

वरील माहिती 'श्री साईसुनी चरित्र' या तेलगु श्लोकांच्या व 'सत्यं शिवं सुंदरम्' या पुस्तकाचे आधारे घेतली आहे.

कै. गोविंद रघुनाथ दाभोलकर यांनी श्रीसाईबाबांच्या आज्ञेने व आशीर्वादाने लिहिलेले 'श्रीसाई सचचरित' हे श्रीसाईबाबा शिर्डीसंस्थान कमिटीतर्फे प्रसिद्ध झाले. गुरुचरित्र, एकनाथी भागवत या ग्रंथांच्या तोडीचा हा ग्रंथ आहे. औप्या प्रासादिक तर आहेतच पण त्याशिवाय त्यांची गोडी अवीट आहे. या ग्रंथातील खालील ओवी पाहा!

आठा वर्षाचा वाळ जनीं । प्रकट होईन मी भागुतेनी ।

ऐसे महाराज भक्तांलागुनी । आहेति सांगुनी राहिले ॥

भगवान श्री सत्यसाई हा श्रीसाईबाबांचा दुसरा अवतार आहे याची ग्वाही देणारी व दोन्ही जन्मांचा दुवा सांघणारी वरील ओवी आहे. श्रीसाईबाबा यांनी १८ ऑक्टोबर १९१८ मध्ये अवतार कार्य संपवून नोव्हेंबर १९२६ मध्ये भगवान सत्यसाईच्या रूपाने प्रकट झाले. आठ वर्षांचा बालक म्हणून नव्हे तर आठ वर्षांनी परत आपण मानवीरूप घेऊ असे आपण म्हटले होते असे भगवान श्रीसत्य साईंनी उगदार काढले व ओवीची दुरुस्ती केली. भागील जन्माचे गूढ त्यांनी उकलिले एवढेच नव्हे तर हा दुसरा अवतार ९५ वर्षांच्या सुमारास संपवून शेवटचा व तिसरा अवतार 'श्री प्रेमसाई' या नावाने म्हैसूर येथे एका हरिजन कुटुंबात घेण्याचे त्यांनी आताच घोषित केले आहे. इतक्या सहजरित्या

त्यांनी तिन्ही जन्मांची सांगड घालून पहिल्या जन्माचे गूढ उकलून व श्रीसाई-बाबा हिंदू की मुसलमान या वादाचा शेवट केला.

अंधश्रद्धा न ठेवता एक अभ्यासू भाविक म्हणून मी वरील गोष्टीची प्रचिती घेतली. याबाबतीत मला नुसता अनुभव आला असे नव्हे तर प्रत्यक्ष साक्षात्कार लाभला म्हणूनच अधिकार वाणीने मी लिहित आहे.

‘श्री साई सच्चरितांतोळ’ खालील ओव्या खरोखरच लक्षात घेण्यासारख्या आहेत. श्रीसाईबाबांचे बोल कै. दाभोलकरांनी खालीलप्रमाणे ओवीबद्ध केलेले आहेत.

आता काय आहे शिरडींत । समर्थ झाले ब्रम्हीभूत ।
 ऐसी न शंका यावी मनांत । मरणातीत श्रीसाई ॥
 आठा वर्षांचा बाळ जनीं । प्रकट होईन मी मागुतेनी ।
 ऐसे महाराज भक्तांलागुनी । आहेति सांगुनी राहिले ॥
 ऐसे बांधुनी प्रेमफांसा । वाटती महाराज गेले प्रवासा ॥
 येतील मागुतेनी हा पूर्ण भरंवसा । भक्तमानसा झालासे ।
 साक्षात्कार कित्येकांसी । दृष्टान्तानुभव बहुतेकांसी ।
 चमत्कार तो अनेकांसी । गुप्तरूपेसी दाविती ॥
 अभाविकां गुप्त असती । भक्तां भाविकां ठाईच दिसती ।
 जैसी जयाची चिस्तवृत्ति । तैसीच अनुभूती रोकडी ॥
 चावडींत गुप्तरूप । मशिदीत ब्रम्हरूप ।
 समाधित समाधिरूप । सुखस्वरूप सर्वत्र ॥
 असो सांप्रत हाच विश्वास । भक्ती घरावा निज जीवास ।

भंग नाही समर्थसाईस । अक्षय रहिवास अखंड ॥...

एवढे सांगून बाबा तुम्हांस हमी देतात :-

झालो जरी गतप्राण । वाक्य भाझे माना प्रमाण ।
 भाजी हाडे तुर्वतीमवून । देतील आश्वासन तुम्हांस ॥
 मी काय पण भाजी तुर्वत । राहिल तुम्हांसवे बोलत ।
 जो तीस अनन्य शरणागत । राहिल डोलत तयासवे ॥
 भगवान श्री सत्यसाईचे खालील विचार वाचा :-

“एका ठराविक मयदिपुढे माणूस घटना घडवू शकत नाही. मग तुम्ही त्याला नशीब म्हणा किंवा दुसरे काही म्हणा. यात मुख्य गोंष्ट परमेश्वराचे आधिपत्य नम्रपणे मानणे ही होय. नशीबालाच ‘कर्म’ म्हणतात ते तुमचे तुम्हीच घडविता व पुसूनही टाकू शकता. तुमची सबःस्थिती भूतकालाशी

निगडित झाली आहे, त्यामुळेच तुमचे भविष्य घडणार आहे. या जन्मात तुमचे विचार, तुमच्या भावना, पूर्वजन्मात पाहिलेल्या व अनुभवलेल्या प्रसंगावर आधारित असतात.”

श्रीसाईबाबांचे उगदारदेखील वरील विधानास पोषक असेच आहेत.

इष्टानिष्ट सुखदुःख । संचितानुसार अमृत वा विष ।

हे प्रवाहपतित द्वंद्व देख । घरी न हरिख वा शोक ॥

होणार ते होऊ या यथेष्ट । समदुर्घचितन आपुले अभिष्ट ।

संकल्प विकल्प होतील नष्ट । संचित अनिष्ट टळेल ॥

मनुष्य दिवसे-दिवस बुद्धिवादी होत चालला आहे पण त्याला निसर्गावर मात करता येणे शक्य नाही. अतिरेकी बुद्धिवादामुळे सुख व समाधान दूर-दूर जात आहे व याची जाणीव झाल्यामुळेच 'श्रद्धा' निर्माण होत आहे व अशाच वेळी साधुसंत द्वीपकल्पाप्रमाणे मार्गदर्शन करित आहेत. श्री भगवान सत्यसाईबाबांचा जन्म अशाचवेळी झाला आहे. हा प्रत्यक्ष परमेश्वरी अवतार आहे याची प्रचिती आता लोकांस येत आहे.

श्रीसाईच्या मागील, चालू व पुढील जन्मांची सांगड विस्तृतपणे येथे देता येणार नाही पण या लेखावरून पूर्ण कल्पना येईलच.

लेखक-कवीसाठी सूचना

श्री साईलीलेकडे लेख-कविता इ. साहित्य पाठविताना ते चतकोर कागदास समास पाडून सुवाच्य अक्षरात लिहावे. मजकूर कागदाच्या एकाच बाजूने लिहिलेला असावा. दोन्ही बाजूने लिहू नये. कार्डावर किंवा आंतरदेशीय पत्रावर लेख-कविता लिहून पाठवू नयेत. लेखाचे विषय प्रामुख्याने भगवान साईबाबा संत व आध्यात्मिक असेच असावेत. लेखन नवीन मराठीत करावे. लेखक हे साधे नियम पाळित नाहीत व त्यामुळे काही चांगला मजकूर नाईलाजाने परत पाठवावा लागतो व अकारण गैरसमज निर्माण होतात.

ग्रंथभेट

(शिशिरातले गुलाब - अनुवाद - श्री. वि. वा. पत्की, प्रकाशिका -
सौ. मंदाकिनी टेकाडे, मनोरंजन प्रकाशन, अस्पंकर विल्डिंग, स्लेटर रोड,
मुंबई ४०० ००७ पृष्ठे ४६० किंमत - तीस रुपये)

भारताचे माजी सर न्यायाधिश सर मोहमदअल्ली करीमभाय छगला यांची आत्मकथा मूळ इंग्रजीत "रोझेस् इन डिसेंबर" या शिर्षकाखाली प्रकाशित झाली आहे. या आंग्ल ग्रंथाचा 'शिशिरातले गुलाब' हा सुंदर, सोप्या व चित्ताकर्षक भाषेत अनुवाद श्री. वि. वा. पत्की यांनी केला आहे. या ग्रंथात छगला साहेबांनी आपली जीवनगाथा रसाळपणे कथन केली असून ती सांगता सांगता सभोवतालच्या तत्कालीन परिस्थितीवरही प्रकाशझोत टाकलेला आहे. या हकीकती वाचता वाचता भारतातला गेला साठ वर्षांचा प्रदीर्घ व गुंतागुंतीचा कालखंड दृष्टीपुढून सरकतो. एम. सी. ची ही जीवनकथा वाचताना अनेक स्थळांचे, व्यक्तींचे, घटनांचे, मनुष्यस्वभावांचे दर्शन वडते आणि म्हणूनच की काय पुस्तक हातचे खाली ठेवत नाही. छगलांनी जगाच्या रंगभूमीवर वॅरिस्टर, न्यायाधिश, सर न्यायाधिश, राजदूत आणि सामाजिक व राजकीय कार्यकर्ते म्हणून अनेक भूमिका यशस्वी पार पाडल्या. या सर्व भूमिकांची सुरवात व अखेर या ग्रंथात वाचावयास सापडते. देशातल्या व विदेशातल्या अनेक थोरामोठ्या व्यक्तींचे विशेषही या ग्रंथात वाचावयास सापडते. भारतीय राजकारणातले रहस्य समजावून घेऊन विरोधियांशी विविध प्रकारचे डाव बळून सरन्यायाधिश पदावरून निवृत्त होऊन आपला जीवनपट लिहिणारे महान्भाग विरळाच ! तेव्हा या दृष्टीने या पुस्तकाचे महत्त्व विशेष आहे. भारतीय विद्याभवन तर्फे असे हे सुंदर पुस्तक मनोरंजक प्रकाशनाचे श्री. मुकंदराव व सौ. मंदाकिनी टेकाडे यांनी प्रकाशित केले याबद्दल त्यांचे खरोखरच तोंडभरून कौतुक करावेसे वाटते. एवढ्या या मोठ्या ग्रंथाच्या कामी त्यांनी खूप कष्ट घेतले आहेत यात वाद नाही पण त्यातल्या त्यात ग्रंथात छगला साहेबांचे निदान एकतरी छायाचित्र असावयास हवे होते ही गोष्ट मनाला खटकते. पुढील आवृत्तीत हा दोष जाईल अशा अपेक्षा आहे.

- श्रीरामनवमीचा उत्सव कार्यक्रम, -शिर्डी

श्रीसच्चिदानंद सद्गुरु साईनाथ महाराज शिर्डी यांचा श्री रामनवमी उत्सव झालाबादप्रमाणे दि. ८-४-७६ ते १०-४-७६ पर्यंत ३ दिवस साजरा झाला. मा. रिसेव्हर श्री. का. सी. पाठकसाहेब यांनी सर्व खातेप्रमुखांची एक महिना अगोदर सभा घेऊन कामाचा व खर्चाचा विचार विनिमय करून कामाची योजना आखून दिल्याप्रमाणे मांडवाचे काम, पाणपोई, साफसफाई, दिवाबत्ती, लाऊडस्पीकर, कलाकारांची हजेरी, संरक्षण व्यवस्था, धन्नदान, वाजंत्री, बॅंड, चौघडा वगैरेची व्यवस्था उत्तम प्रकारे ठेवण्यात आली होती.

उत्सवाचा पहिला दिवस : दि. ८-४-७६ गुरुवार रोजी पहाटे ५ वा. मंदिर उघडले. गुरुवार व उत्सव असलेमुळे साईभक्तांची श्रीच्या दर्शनासाठी फार गर्दी झाली होती. नित्य कार्यक्रमभाव्यतिरिक्त श्रीचे फोटोची व साईचरित्र ग्रंथाची मिरवणूक पहाटे मंदिरातून गुरुस्थान मार्ग द्वारकामार्गेत गेली. तेथे चांदीच्या भव्य सिंहासनावर श्रीच्या फोटीची स्थापना करून चरित्र वाचनास सुरुवात झाली. त्यानंतर इतर कार्यक्रम सुरू झाले. दुपारी ४ ते सायंकाळी ६-४५ पर्यंत ह. भ. प. अनंतराव महाराज आठवले, नांदेड यांचे कीर्तन झाले. रात्री ७-३० ते ९ व ९-३० ते ११ पर्यंत सौ. सुमतीबाई टिकेकर मुंबईघांचे गायन झाले. रात्री ९-१५ ते ११-३० पर्यंत श्रीची गुस्वारची चावडी झाल्यावर श्रीच्या पालखीची मिरवणूक गावातून काढण्यात आली. स्थानिक लोकांनी गारुड-भारुड कार्यक्रम केले. पुण्याचे रघुनाथ सांडभोर यांनी नकलांचे कार्यक्रम केले. कोळी मंडळी मुंबई व इतर साईभक्तांनी भजन, नाच, गायन, करून कार्यक्रमाला शोभा आणली अशा थाटात पालखी मिरवणूक गावातून चालली असता रस्त्यात ठिकठिकाणी पालखी थांबवून सुवासिनीनी ओवाळणी केली. टाळ, मृदंग, सनई चौघडा, श्रीसाईनाथ हायस्कूल बॅंड शिर्डी व राहाता येथील बॅंड, शिरडी येथील बॅंड, डोल वगैरे बागांच्या गजरात पालखी मंदिरात आली व शेजारती झाली.

उत्सवाचा मुख्य दिवस : दि. ९-४-७६ शुक्रवार मंदिर पहाटे ५ वा. उघडले. "श्रीसाईनाथ महाराज की जय" अशा गजरात साईभक्तांनी समाधि मंदिरात प्रवेश केला. नित्य कार्यक्रम झाल्यावर श्रीच्या फोटोची व चरित्र ग्रंथ वाचन समाप्ती मिरवणूक द्वारकामार्गेतून समाधि मंदिरात आली.

कावडी मिरवणूक : झालाबाद प्रमाणे गावातील भाविक मंडळी कोपरगाव मुक्कामी गोदावरी नदीत रात्री १ वा. आंबोळ करून गोदावरी नदीचे पाणी ८ मैल कावडी घेऊन पायी चालत आली. सकाळी ६-३० वाजता मा. रिसेव्हर साहेब यांनी कावडीची पूजा करून स्वागत केल्यावर अंदाजे सात अंशे कावडीची भव्य मिरवणूक वाजत वाजत गावातून आली. मंदिरा-

जवळ मिरवणूक आल्यावर सुवासिनींनी कावडीस ओवाळले. नंतर प्रत्येकाने कावडीच्या पाण्याने बाबांच्या समाधिस स्नान घातले. हा कार्यक्रम दोन तास चालला होता. सकाळी १०-३० ते दुपारी १२-३० पर्यंत ह. भ. प. अनंतराव महाराज आठवले यांचे रामजन्म व्याख्यान कीर्तन झाले. सायंकाळी निशाणाची व रक्षाची मिरवणूक झाली. रात्री ८ ते दुसरे दिवशी सकाळी ६ वाजेपर्यंत कलाकारांच्या हजेऱ्या झाल्या. रात्रभर जागर झाला. कलाकारांना मानधन म्हणून १ रुपया व नारळ प्रसाद म्हणून देणेत आला. मंदिर भक्तांना दर्शनासाठी रात्रभर खुले ठेवले होते.

उत्सवाचा तिसरा दिवस : दि. १०-४-७६ शनिवार नित्य कार्यक्रमा व्यतिरिक्त सामुदाईक अभिषेक पूजा व प्रसाद रूपाने कापड विक्री झाल्यावर ह. भ. प. अनंतराव आठवले महाराज यांचे गोपाळकाला कीर्तन व वहीहंडी कार्यक्रम सकाळी १०-३० ते दुपारी १२-३० पर्यंत झाला. रात्री ७-३० ते १० वाजेपर्यंत श्री. विश्वनाथ बागूल मुंबई यांचे गायन झाले. १० ते १०-३० शेजारती झाल्यावर भक्तांना तीर्थप्रसाद देणेत आला व उत्सव समाप्त झाला.

या महिन्यात काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली ती खालीलप्रमाणे :-

कीर्तन :- १) श्री. ग. वि. जोशीशास्त्री, संस्थान गवई यांची कीर्तने नेहमीप्रमाणे झाली. २) ह. भ. प. अनंत महाराज आठवले नांदेड, यांची तीन कीर्तने. ३) ह. भ. प. तुकारामबुवा आजोगांवकर परभणी, यांची दोन कीर्तने ४) ह. भ. प. छगन महाराज बारटक्के नांदेड यांचे कीर्तन ५) सौ. इंदिराबाई वि. देशपांडे, मिरज यांचे कीर्तन कार्यक्रम झाले.

प्रवचन :- ह. भ. प. निवृत्तीराव पाटील गोंदकर शिर्डी यांचे प्रवचन झाले.

भजन :- महिला भजन मंडळ शिर्डी.

१) सौ. इंदिराबाई का. पाठक, २) सौ. सुशिला भा. गुजर, ३) सौ. वत्सला व. रासने, ४) सौ. शकुंतला रा. खोत, ५) सौ. लषा प्र. मुळे, ६) सौ. चारुबाला सु. गुजराथी, ७) श्रीमती लीलावती गुजराथी, ८) श्रीमती ताई निमोणकर, ९) सौ. कमलाबाई म. गुजराथी.

गायन, वादन, भजन वर्गरे :- १) श्री. शंकर ग. गुरव सांगली २) श्री. कृष्णराव रा. चोणकर, मुंबई ३) श्री दास मोटवाणी, मुंबई ४) श्रीराम वि. सातडेकर, मुंबई. ५) सौ. सुमतीबाई टिकेकर, मुंबई. ६) श्री. एस. जी. टिकेकर, मुंबई. ७) श्री. रमेश मोडक, मुंबई. ८) श्री व सौ. शशिकला

वैशंपायन ९) श्री. दामोदर वा. आंधर, कवठे, पंढरपूर. १०) श्री. वाबूराव
 अ. नरोडे, कोपरगाव. ११) श्री. आनंदराव के. जाडाव, कोपरगाव. १२) श्री.
 रामभाऊ किटे. १३) कु. मंगला वहाडणे, कोपरगाव. १४) कु. निमा कुळकर्णी
 १५) श्री. शिवराम खंडागळे, १६) श्री. अशोक जंगम १७) श्री. भीमराव
 साहेब १८) कु. कल्पना गुजराथी. १९) कु. मोहनी वैद्य. २०) श्री. भावंत-
 राव काळवाचे. २१) श्री. मुरलीधर मिस्त्री. २२) सौ. अंजली वाडेकर.
 २३) श्री. रघुनाथ वा. सांडभोर पुणे. २४) श्री. चांगदेवराव वाघ. २५)
 श्री. वसंत भावसार. २६) श्री. विलास वि. चव्हाण. २७) श्री. चंद्रकांत वि.
 माळकर २८) श्री. सुभाष कुलकर्णी. २९) श्री. अनंत द. जोशी ३०) श्री.
 सुरेश जंगम. ३१) श्री. दिलिपकुमार पांडे. ३२) श्री. महेशकुमार नरवडे.
 ३३) श्री. भोळानाथ समेळ, मुंबई. ३४) श्री. डॉ. किर्तीकर, मुंबई. ३५)
 श्री. रत्नाकर ना. कोराटे. शिर्डी. ३६) सौ. नीला प्रभू, मुंबई. ३७) श्री.
 पठाण सावळी विहीर, ३८) श्री. चंद्रशेखर गाडगीळ पुणे. ३९) श्री. वसंत
 पु. तोलानी, मुंबई. ४०) श्री. सदाशिवराव जाधव, सांगली. ४१) श्री.
 शामसुंदर भेडा, संगमनेर. ४२) श्री. मुरलीधर गायकवाड, संगमनेर.
 ४३) श्री. आदिनाथ तुकाराम सावळे-विहिर. ४४) सौ. शरयू मराठे शिर्डी.
 ४५) कु. मंगला जोशी शिर्डी. ४६) श्री. सदाशिवराव हुडकर मुंबई.
 ४७) श्री. आर. के. भालेकर मुंबई. ४८) श्री. आर. एस. देशमुख अमरावती
 ४९) श्री. दत्तोबा जळगावकर शिर्डी. ५०) श्री. ज्ञानेश्वर वैद्य शिर्डी.
 ५१) श्री. हरीचंद्र स. जावव मुंबई. ५२) श्री. शंकर दाडू साळकर शिर्डी.
 ५३) श्री. मुराद गुलाबखान गणेशनगर. ५४) श्री. राघू भा. गुरव शिर्डी.
 ५५) श्री. इस्मालमाई टेलर. गणेशनगर. ५६) श्री. रामचंद्र ना. कोते शिर्डी.
 ५७) श्री. हरीचंद्र रानडे, बेट कोपरगाव. ५८) श्री. प्रभाकर भा. अवचट नगर
 ५९) श्री. भिमराव थो. बनसोडे. ६०) श्री. नारायण राऊत, नागपूर.
 ६१) श्री. शेखनबाब उ. पटेल, अस्तगाव ६२) श्री. पोपटराव तुवर, पाचेगाव
 ६३) श्री. मधुकर दिवेकर, पिपळगाव. ६४) श्री. दत्तात्रय काशिनाथ कोतकर
 सटाणा. ६५) श्री. ज्ञानोबा ता. वाडेकर, शिर्डी. ६६) श्री. रोशन रवादी
 मुंबई. ६७) श्री. रघुनाथ नागरे, शिर्डी. ६८) श्री. तुकाराम गो. चौधरी,
 निमगाव, ६९) श्री. अर्जुन वा. काकडे, चांदा. ७०) श्री. विश्वनाथराव बागुल
 मुंबई. ७१) श्री. सिताराम न. पवार, मुंबई. ७२) श्री. विश्वनाथ रा.
 पेंढारकर, मुंबई. ७३) श्री. विश्वनाथ वि. जोशी, ठाणा ७४) श्री. प्रकाश
 मु. रानडे, मुंबई. ७५) कौ. तुकाराम खेडकर व पार्टी. श्री. पांडुरंग मुळे

मांजरवाडीकर. ७६) श्री. अरुण श्री. नवाथे, मुंबई. ७७) सौ. संगीता अ. नवाथे, मुंबई. ७८) श्री. विश्वनाथ वि. कुळकर्णी, मुंबई. ७९) श्री. एन. शिवसंकर मुंबई. ८०) सौ. शैला वि. जोशी, नासिकरोड. ८१) श्री. अनिल व. वैद्य, पुणे. ८२) श्री. डॉ. टी. एन. गजेंद्रराव व भगवान सत्यसाई भजन मंडळी तामिळनाडू.

साईनगर इभारत नंबर २ चे भूमीपूजन व लक्ष्मीनगरचे उद्घाटन :-
मा. श्री. आण्णासाहेब शिंदे केंद्रीय कृषीराज्य मंत्री दिल्ली यांचे अध्यक्षतेखाली व मा. श्री. बी. जे. खताळ, पाटबंधारे व कायदा विधीमंत्री महाराष्ट्र राज्य यांचे शुभ हस्ते दि. १८-४-७६ रोजी संस्थान कर्मचारी निवासस्थान नं. २ चे भूमी पूजन व लक्ष्मीनगर घरकुलाचे उद्घाटन झाले. अहमदनगर जिल्ह्यातील सन्माननीय शासनाचे संस्थानच्या सहकार्यानि पाहुणे व पुढारी हजर होते. मा. श्री. पारेखसाहेब सीटी सिव्हिल कोर्ट मुंबई यांचे देखरेखीखाली सर्व कार्यक्रम व्यवस्थित पार पडले.

माननीयांच्या भेटी :- १) मा. श्री. अण्णासाहेब शिंदे केंद्रीय कृषी राज्य मंत्री दिल्ली. २) मा. श्री. बी. जे. खताळ, पाटबंधारे व कायदा विधीमंत्री महाराष्ट्र राज्य ३) मा. श्री. एन. के. पारेख न्यायाधीश सीटी सिव्हिल कोर्ट मुंबई ४) मा. श्री. के. एम. पाटील, सार्वजनिक आरोग्य आणि ग्राम विकास मंत्री महाराष्ट्र ५) मा. श्री. पी. सुब्रह्मण्यम जिल्हाधिकारी, पुणे. ६) मा. श्री. व्ही. सुंदरम् जिल्हाधिकारी, अहमदनगर. ८) मा. श्री. एम. जे. वर्मा कलेक्टर सेंट्रल एक्ससाईज पुणे. ९) मा. श्री. कॅप्टन देसाई सेक्रेटरी इरिगेशन डिपार्टमेंट महाराष्ट्र १०) मा. श्री. प्रधान इनकम टॅक्स कमिशनर पुणे. ११) मा. शिवाजीराव पाटोल निवासी उप-जिल्हाधिकारी अ. नगर १२) मा. शिवाजीराव बराबकर, डी. एस. पी. अहमदनगर.

हवापाणी :- शिरडी येथील हवापाणी उत्तम असून रोगराई काही नाही. हवेत उकाडा असून उन भरपूर पडते. तरीपण रात्रीचेवळी वातावरणात थंडावा असतो.

श्रीसंत गुलाबबाबा मुंबापुरीत -

● नागपूर जवळील काटोलचे महान संत सद्गुरू श्री गुलाबबाबा हे येल्या आषाढी एकादशी पूर्वी किंवा आषाढी एकादशीनंतर लगेच मुंबापुरीस भेट देत आहेत. मुंबापुरीत त्यांचा मुक्काम विख्यात साईभक्त डॉ. के. भ. गव्हाणकर, "इंदिरा निवास" पहिला मजला, न्यू आग्रा रोड (लाल बहादूर शास्त्री मार्ग) पोस्ट कचेरी जवळ कुर्ला. मुंबई ४०००७० येथे राहिल. दूरध्वनी क्रमांक ५५१२२५ श्री गुलाब बाबांच्या आगमनाचा इतर तपशील पुढील अंकी.

पसायदान

दुःख-निराशेचे तिमिर जावो ।
सद्भक्तीचा सूर्य उगवो ।
जे जे वांछील तें तें लाहो ।
साईभक्त ॥१॥

वर्षत सकळमंगळी ।
साई-भक्तांची मांदीभाळी ।
सदा शिरडी-मंडळी ।
भेटवु आम्हां भक्ता ॥२॥

किबहुता सर्व सुखी ।
पूर्ण होऊनि या लोकी ।
सर्वा करी सुखी ।
बाबा साई ॥३॥

येथ म्हणे श्रीसाईदेवराओ ।
हा हीईल दानपसावो ।
येणे वरे सदाशिव विठ्ठलो ।
सुखिया झाला ॥४॥

सदाशिव विठ्ठल भद्रे
६७ शिवाजीपार्क
दादर-२८

साईमहती

तुझ्या लीलेने बघी माली
 अवघी दुनिया सारी
 शिर्डी नगरी अवतीर्ण जाहले
 साईनाथ श्रीहरी ॥७॥

काय वर्षू मी साई महती
 दिवे तेलाविण पेटती
 असाध्य असे आजार किती
 लढी वेळनि बरे करी ।
 शिर्डी नगरी अवतीर्ण जाहले
 साईनाथ श्रीहरी ॥१॥

भावभक्तीने साई पूजती
 मनोकामना होई पुरती
 धन्य असे ते शिर्डीपती
 जगी भजती नरनारी !
 शिर्डी नगरी अवतीर्ण जाहले
 साईनाथ श्रीहरी ॥२॥

—रमेश डी. चव्हाण.
 साईनिकेतन, गुजरलेन
 नवापूर, जि. धुळे.

प्रणाम

शिरडी ग्रामी साधु अवलिया
होऊनि गेला संत महात्मा,
दारिद्र्यचाने अती गांजलो,
नाही मिळाला कोणाच्याही
निंदेचे मी लक्ष्य जाहलो,

दिशले कोणी मला वाचण्या
चित्तमणि जणु मला सापडे,
अधीर झालो केव्हा जाईन,

धन्य वाडले पाहूनि मूर्ति
चैतन्याचा प्रकाश विसला.
व्यथा संपलो तशी आपवा,

श्रद्धा सबुरी मंत्र दिला हा
बैराग्याचा मला दाविला
जन्मांतरिही आठव राहो,

नुरला आता बॅळ घडीचा
राहो निश्चल मूर्ति नयनी
प्रणाम करितो हा शोबटचा

साई नामक कोणी
आले माझ्या कानी.
व्याधिनेही फार.
हाताचा आधार.

कथाहि केविलवाणी ॥ शिरडी ग्रामी॥

चरित्र हे साईचे
दुःखामृत आईचे.

गायिन शिर्डी कहाणी ॥ शिरडी ग्रामी॥

नष्ट होता नैराश्य.

काय करू मी भाव्य!

आले नयनी पाणी ॥ शिरडी ग्रामी॥

मशिदमाईचा स्वर्ग

अचुक एक हा मार्ग

साई, तव मम ध्यानी ॥ शिरडी ग्रामी॥

वाड एवढा मोक

होईल सारे ठीक

भेट होज दे नरणी ॥ शिरडी ग्रामी॥

गं. रा. भट.

संदेश हौसिंग सोसायटी
सोनावाला रोड, गोरगाव
(पूर्व) मुंबई ६३.

मागणे लई नाही

- घडेल [जे जे हातूनि 'साई' -
तूच निवारावे
भले, बुरे वा असो विलक्षण -
तुलाच पावावे -१.
बुद्धी जैसी देखिल 'साई' -
तसाच धागीन भी
काया वाचा मनं करीनी -
तुलाच पूजिन सी -२.
नकोत घोडे, नकोत गाड्या -
नकोत गाद्या लोड
असोत भक्कम पाय दीन हे -
पुरे बसाया दगड -३.
झोपायाला नको शेज ती -
नकोत लाडू, पेढे
एक कांबळे पुरे झोपण्या -
सिळो भूकेला तुकडे -४.
नको मान वा सन्मान नको तो -
नको बनाया 'दादा'
राम राम तो नको कुणाचा -
नको लबाडी घंदा ५.
एक मागणे तुझा असावा -
सदा सस्तकी हात
संकट काळीं तुझी असावी -
आधाराला साथ -६.

-शंकर इनामदार.

टी. ६११ मंडाले लाईन्स.

रेंज हिल्स, खडकी

पुणे २०. (४११०२०)

पाऊले वळली शिरडीला

पहाटेच्या	संधीप्रकाशांत
किती चाललो	नाहों कळले;
साईनाथांच्या	मंदिरापाशीं
जेव्हां आलो	तेव्हा समजले;
	उजाडले होते.
चमचमणारी	सोनेरी किरणे
नाचत होती	कळसावर;
पहाटेची थंडी	अजून
उभी होती	प्रवेश द्वारावर
किरणानी	हलकेच केला
प्रवेश	गभाऱ्यात;
भाविकांसमवे	मी ही शिरलो
हळूच साईंच्या	मंदिरात
साईनाथांशी	ओळख जहाली
खूप त्यांच्याशी	बोललो;
इथे यायचे	कारण पुसतां
खरे काय ते	बोलूनी गेलो
दर्शन घडले	आशिर्वादही मिळाला
आता काय	हवे होते मजला;
घरी येऊनि	मोठ्या हौसेने
सुश्रुत केली	कामाला
कामा मध्ये	यश लाभले
बरकत आली	धंद्याला;
ऋण फेडण्या	साईनाथांचे
पाऊले वळली	पुन्हां शिरडीला ॥

गजानन भो. दर्णे (उरण)
 मु. विनायक, पो. उरण,
 जि. कुलाबा.

श्रीसाई दरबार

(चाल) ले के पहला पहला प्यार

साई देवाचा अवतार ।
करी भक्तांचा उद्धार ।
शिर्डी नगरीत भरला हा साई दरबार ॥४॥

पहिले पहिले साई आले खंडो मंदिरात ।
म्हळसापती हृदयी पेटली हि ज्योत ।
“या साई” केला हा पुकार । त्यांना आनंद झाला फार ॥ शिर्डी ॥
फिरे दारोदारी मागे भाथुकरी ।
त्यात होती सारी भक्तांची तिजोरी ।
देई प्रेमाचा आधार । पाजी अमृताची धार ॥शिर्डी॥
मनोभावे ज्याने भक्ती याची केली ।
दीन दुबळ्यांचा झाला हा रे वाली ।
स्मरण करी वारंवार । वाहे त्याचा सर्व भार ॥शिर्डी॥
भक्त कितो असो जवळ अथवा दूर ।
कधी नाही दिले त्यांना हे अंतर ।
बाबा अंतर्जानी फार । पहाती सारा हा प्रकार ॥शिर्डी॥
शिर्डीच्या साईचा लागेना अंत ।
पाण्यामध्ये याने पेटविली ज्योत ।
दिप ठेवले ओळीवार उडून गेला तो अंधार ॥शिर्डी॥
दत्त म्हणे साई कितो गाऊ गुण ।
तुझ्या चरणी ठेवी सदा मला लीन ।
बंदन करतो वारंवार । छावा बुडत्याला आधार ॥शिर्डी॥

—दत्ताराम स. मोरे.

४७० शिवाजीनगर, पुणे ५

दीनानाथ दयाके सागर

मानवता के महा पुजारी, दीनों के दुखहारी
मना रही है जन्मशतान्दि प्यारी जनता सारी ॥४॥
कोलोगाव के धोबी कुल में
ज्योति प्रगटो तिमिर मूल में
अमरावती में दीप जलाया सेवा का हितकारी ॥१॥
'पूर्ण' की वह धारा बहती
'डेबूजी' की प्यारी लगती
प्रकृति माँ की गोद में रमना, हर रचना मनहारी ॥२॥
बाबा न थे मूर्तिपूजक
मानवता के सच्चे सेवक
जनसेवा ही पूजा उनकी, परम धर्म सुखकारी ॥३॥
धूम धूमकर अनुभव पाया
दया धर्म का भाव जगाया
कठोर तप से सिद्ध हुईयों सेवा परोपकारी ॥४॥
बड़ा मधुर था लोक व्यवहार
रूठी खंडन मौलिक विचार
बड़े अनोखे कोर्तनकार, रम जाये संसारी ॥५॥
सबको प्रिय थे बाबा गाडमे
जनता के थे सेवक लाडले
फटे वस्त्रों में लगते जैसे सम्राट ही, भिखारी ॥६॥
वे थे निष्काम कर्मयोगी
सेवा में नित रमते जोगी
दीनानाथ दया के सागर, करुणाकर अवतारी ॥७॥
साहे कितनी आए विपदा
फकीर की थी यही संपदा
हाथ में लकड़ी, टूटा मटका, ब्रज के थे बनवारी ॥८॥
'नर करनी' जो मानव करता
'नारायण' वह जब में बनता
सेवाधर्म का पालन करता, धन्य वह संसारी ॥९॥
धन्य धन्य यह मेरा जीवन
पाये थे बाबा के दर्शन
स्मृति खोजती बीते क्षणको, संतचरण रज न्यारी ॥१०॥

-राधाकृष्ण गुप्ता 'चेतन' पाठकर बाडा, भगतसिंह पथ डोंबिवली (पूर्व)

ध्यान साईंचे सुंदर

घ्यावे साईंनाथ नाव
मनोठेवा तिमंळ भाव
पावे शिरडी रभावर
ध्यान साईंचे सुंदर ॥

मुळे म्हणा 'साई साई'
नाही भेदभाव भाई
गोदावरी गंगामाई
शिरडी नांदे तिचे ठायी ॥

साई वाऱ्यात हलतो
साई झाडात डोलतो
जेथे जाती तेथे साई
माझे जग साई होई ॥

धन्य शिरडी ऐसे तीर्थ
साईसंत हे समर्थ
म्हणं वास हनुमान
माझा साई आत्माराम ॥

- हनुमान भगवान सावंत
विलेपार्ले

साधु संत येती घरा । तोचि दिवाळी दसरा ।

पण केवळ साधु संतच नव्हे तर प्रत्यक्ष "रामावतारी" "ऋष्णावतारी" "दत्तावतारी" भगवान् सच्चिदानंद सद्गुरू श्रीसाईबाबा (शिरडीचे) आपल्या घरी येतील तो तुमच्या आयुष्यातील 'खोनियाचा विस' होय.

आजच श्रीसाईबाबांची शीलाखंडावरील पूर्णाकृती पंचधातूची (ब्रौह्म) अभंग मूर्ति खरेदी करून आपल्या घरी बाबांना कायमच्या वास्तव्याला बोलवा. मग काय रोज पूजा आरती नैवेद्य म्हणजे जणू काय "जाहले घराचे मंगल देऊळ!"

अशा तऱ्हेने साईभक्ताचे प्रत्येक घर हे एक लहान का होईना पण प्रत्यक्ष बाबांचे मंगल देऊळ वनावे अशी इच्छा मनी करून आम्ही श्रीसाईबाबांची ९ इंच उंच व ५ इंच रुंद अशी पंचधातूची अत्यंत मजबूत अशी मूर्ति बनविली आहे. जिला अगदी लहान मुलांपासून मुद्धा फारसे जपावे लागत नाही.

मूर्तीचे खास वैशिष्ट्य म्हणजे ती पंचधातूची व योग्य साईजची बनविल्यामुळे एक तर मूर्ति ताऱ्हेनांत ठेवून तिला सुवासिक अत्तराने अगर पंचामृताने स्नान, अभिषेक घालता येतो. तसेच मूर्तीला डोक्यावर शिरपेंच, मुकुट इत्यादि अलंकार व फेटा अगर इतर रंगीबेरंगी पोषाखाने मूर्ति अत्यंत शोभिवंत करून आपल्याला कमालीचे मानसिक समाधान मिळते.

मूर्तीची किंमत अत्यंत वाजवी ठेवली आहे !

तसेच श्रद्धावंत भक्तांच्या काही अडचणीही आम्ही लक्षात घेऊन योग्य प्रकारे सहाय्य करू ! बाहेरगावी मूर्ति पोस्टाने अगर व्ही. पी. ने पाठवू.

"मूर्तीच्या स्थापनेसाठी सुबक डिझाईनचे लाकडी देव्हारे उपलब्ध आहेत."

अधिक माहिती वा इतर तपशिलासाठी प्रत्यक्ष भेटा अगर लिहा :-

श्री. मनोहर घनःशाम पितळे,

पितळेवाडी, हनुमान रोड, विलेपार्ले (पूर्व), मुंबई ४०,००५७

फोन नंबर : ५७ ६२ ९८. भेटण्याची वेळ : सकाळी ७ ते ९ रात्री ७ ते ९.

मुद्रक : पांडुरंग मोरे, बॉम्बे नॅशनल प्रिंटर्स प्रा. लि.

४२, जी. डी. आंबेकर रोड, वडाळा, मुंबई-३१.

संपादक व प्रकाशक : श्री. का. सी. पाठक, 'साई निकेतन', डॉ. आंबेडकर रोड, लोदावाद सर्कलजवळ, प्लॉट नं. ८०४ बी, दादर, मुंबई-१४.